

VI MÄNSKOR

Nr 1 2002 Kr 40:-

TEMA KVINNORS VILLKOR

Astrid i våra hjärtan

Vi väntade utanför den lilla sjukstugan i Thanapara, Bangladesh. Många var redan där. Jag hade kommit dit med några kvinnor från vårt projekt. En liten gubbe satt djupt hopsjunken, han såg erbarmlig ut. Plötsligt uppstår tumult, en polisman stormar fram med en vajer i högsta hugg, i färd med att slå på den lille mannen. Det kunde jag bara inte tolerera. Jag går fram och hejdar honom i hugget, skriker på det lilla bangla jag kan, därefter på engelska, sen tar jag fram alla svenska svordomar jag kommer ihåg. Efter en andlös evighet släpper han karlkraken, ger mig en mördande blick och försvinner. På projektet sprider sig historien. Kvinnorna tyckte jag var jättemodig som vågade gå emot en polis. Han kommer att hämnas, säger de. Det må ha varit lite modigt, javisst. Men framförallt utnyttjade jag mitt övertag: jag var vit, jag jobbade på ett projekt som var godkänt av den bangladeshiska regeringen och som gav arbete åt många kvinnor i byn. Vad kunde en förbannad polis göra åt det?

Drar jag en parallell till Sverige av idag och till mordet på Fadime så håller jag med riksdagsledamoten Nalin Pekgul som lägger mycket av skulden på en omgivning som har varit alltför flat, som föredrog att inte se och inte höra för sin egen bekvämlighet skull, på alla dem också som hetsade fadern och pressade honom fram till det ohyggliga dådet. Vi kunde ha utnyttjat vårt övertag: vi har en lagstiftning som är rätt bra som den är, fast vi kan göra den ännu bättre, vi tror på jämlikheten inte bara mellan svenska kvinnor och män utan överhuvudtaget, vi behärskar landets språk, vi har så många övertag gentemot främlingar som kommer till vårt land så vi kan visa en stor generositet och en stor famn så folk kunde känna sig välkomna här. MEN, vi ska också utnyttja vår övertygelse att vi aldrig någonsin tolererar att människor på grund av kön eller på grund av maktlöshet ska behandlas illa. Och Lennart Bodstöm har rätt att det inte räcker med enbart lagstiftning. Det handlar om en inställning, en hjärtats kultur som behöver praktiseras, alltid och överallt.

Därtill är det så bra med förebilder:

Astrid Lindgrens Ronja Rövardotter är en av mina absoluta förebildsfavoriter. Denna starka tjej som gör det hon finner rätt även om det gör ont, som går mot sin far som hon älskar och kanske därmed förlorar hans kärlek.

Låt inte Fadime ha dött förgäves. Låt henne bli den smärtsamma påminnelsen om allas vårt ansvar för våra medmänniskor. Låt oss bli modigare och praktisera mer civilkurage. Gudrun Scymans feministiska tal på kongressen måste betecknas som modigt, ja kanske rent av som historiskt. Kunskapen och insikten om den lagstadgade jämställdhetens utgångspunkter, om patriarkatets historia och dess sega överlevnad, lär man sig inte i skolan, bara genom egen smärtsam erfarenhet.

Läs om kvinnors villkor i årets första nummer av Vi Mänkor. Och säkra genom din prenumeration den fortsatta utgivningen. När nu myndigheterna förblir kallsinniga och vägrar oss ekonomiskt stöd. Vi klarar det tillsammans med dig!

Och så ses vi på barrikaderna den 8 mars.

Erni Friholt

Ordförande i

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Erni Friholt

Omslag:

Framsida:

Bild Anna Waernhoff

Foto: Pernilla Skog,

Fotoperlan

Baksida:

Foto: Erni Friholt

VIMÄNSKOR

Nummer 1-2002

Årgång 55

Redaktionsadress:

Vi Mänskor
Linnégatan 21B
413 04 Göteborg
Tel/Fax: 031 - 14 40 28

Ansvarig utgivare:

Marianne Lindström

Redaktion: Aase Bang,
Kiki Christoforidis, Karin Engvall,
Lisbet Ernbrink, Erni Friholt,
Zaida Hagman, Ditte Johansson,
Shirin Roodsari.

Layout: Ditte Johansson

Prenumeration:

4 nr/år 150kr
Postgiro: 90 24 - 1
Donationer och gåvor
Postgiro: 513 23 - 4

Skriv till oss!

Vi välkomnar alla bidrag,
men vi kan tyvärr inte
betala några arvoden.

Nästa nummer utkommer:

I juni

Manusstopp:

15 maj

Tryck:

Länstryckeriet i Göteborg

INNEHÅLL:

Om makt och våld Erni och Ola Friholt	4
Vietnam/Kvinnors slit Gunnar Svensson	5
En tant funderar över Lisbet Ernbrink	7
Nu gäller det fattigpensionärerna Aase Bang	8
SKVs engagemang för Kvinnorhuset i Honduras fortsätter Margareta Nordh/Margareta Siwert	11
Med främmande bagage Christina Spännar	14
Med karatedräkt under slöjan Shirin Roodsari	16
Panopticon Ewa Josefsson	19
Om jag inte gråter varje dag Blir jag deprimerad Kiki Christoforidis samtalar med Anna Waernhoff	20
Maria Stellas och den långa vägen till hjärtats sång Kiki Christoforidis	24
Det har gått för långt Gilliar Javaherinasab	27
Två män på ett tak Kiki Christoforidis	28
Tidevarvet Zaida Hagman	29
Om Böcker	30-34
SKV-sidor	35-39

Om makt och våld av Erni & Ola Friholt

I den skrift som sägs vara central i den kristna världen finns nycklarna till den moral som denna kultur allmänt omfattar. Både skriften och moralen är tvetydig, men på åtminstone ett aktuellt område är tydligheten närmast skrämmande: makt, olydnad och bestraffning.

Vi gjorde det klassiska experimentet att slå upp bibeln på måfå för att se vad den erbjuder. Det blev Femte Moseboken 9:e kapitel, med rubriken: "Israels olydnad under ökenvandringen". Fullträff?

Inledningsvis utlovas där att "fienderna" d v s de folk som stod i vägen för Guds utvalda folk på dess väg skall utplånas: (vers 3) "Så skall du veta att Herren, din Gud, är den som går framför dig, såsom en förtärande eld; han skall förgöra dem, och han skall ödmjuka dem för dig, och du skall fördriva dem och utrota dem med hast, såsom Herren har lovat dig".

Privilegiet att med Guds stöd förrinta hela folk har potentater i Europa och Amerika ofta gjort anspråk på. För Hitler kunde det bara finnas plats för ett enda utvalt folk: det tyska.

För den paranoide prästgymnasiestudenten Stalin fanns plats kanske bara för honom själv.

Och för The Pilgrim Fathers, puritanerna, som landsteg på 1620-talet i Amerika var det land de grundade "Guds Nya Israel", vilket senare under namnet USA växte in i rollen som det utvalda folket som med Guds stöd utrotar allt som står emot dess mission, som är att härska.

Där ligger också FN-byggnaden där säkerhetsrådets fem permanenta medlemmar består av fyra kristna och en konfucian. I sitt forskningsverk "Det amerikanska folkets historia" beskriver boston-professorn Howard Zinn hur övertygelsen om utvaldhet och den ekonomiska och militära överlägsenheten drev makteliten i det som blev USA att betrakta indianer, svarta och även vita ur de lägre samhällsskikten som lägre varelser som kunde behandlas väl eller illa efter behov.

Tjänstefolk som utvandrat från England blev i Amerika lika rättslösa som slaverna. Deras hopp om frihet blev en mardröm.

De maktägande samhällsklasserna byggde upp och underhöll myten om frihet, öppenhet och demokrati för alla. Den lever ännu trots fyrtiofem miljoner fattiga

i detta världens rikaste land. Och femte Mosebok, kapitel 9, vers 3 besannas år efter år. Tills nu har stater och folkgrupper drabbats 230 gånger av det utvalda folkets straffdom.

Lägg märke till generalen Schwarzkopfs TV-framträdande efter Irakkriget "Operation Ökenstorm" som krävde mer än 200 000 irakiska liv: "Vi vann för att Gud var på vår sida". Det kan låta som en vanemässigt uttalad fras. USAs ledare talar ju ofta om Gud. Och det bekräftar denna maktelits inarbetade mytologi, som i tvåhundra år också arbetats in i den amerikanska kulturen som dess underliggande, för många till och med undermedvetna, program, dess "sociala kosmologi".

Till utvaldhetens föreställningar hör att allt man själv gör är rätt och välgrundat. Andra folk må drabbas av eld, bomber och missiler. Själv skall man därvid helst inte förlora ett enda "amerikanskt liv", för de är ju självfallet värdefullare än andra liv på jorden.

Att Sovjetunionen i andra världskriget förlorade 22 miljoner liv för att beseгра Hitler kan objektivt konstateras. Men samtidigt hävdas det att amerikanerna utförde detta stordåd till en hundradel av det priset i döda. Den vinklingen är en lika befast myt som utvaldheten. I går var det Centralamerika, Grenada, Libyen; Irak; Serbien och Sudan. Idag är det Afghanistan och den makabra terrorföljetongen mot Irak, där de dödades antal passerat miljonen.

I morgon kan vi ana Nordkorea, Jemen, Libyen, Somalia. Bevis för skuld behövs inte. Och straffet kan bara bli ett. Att peka ut de skyldiga, de olydiga och straffa dem, att utse offren. Detta handlingsätt har ett namn: fascism.

I USA och Europa finns tiotals miljoner människor som inte vill vara utvalda, som ser andra folk som sina förödmjukade och förtryckta bröder och systrar.

Ett dussin av de familjer som drabbades av självmordsattackerna den 11 september startade en marsch från New York till Washington med en vädjan: "Vi blir inte hjälpta av att ännu fler dödas".

Dessa liksom vi andra kallas av andra grupper med eller utan makt för naiva, orealistiska eller dolt illasinnade vänstersympatisörer. För oss finns ofta ingen yttrandefrihet. Reaktionärer vill lägga munkavle på själva ärkebiskopen i Sverige. Så mycket är deras tal om frihet värt!

Och vi avkrävs ett fullgott alternativ som ska tillfångata de skyldiga till självmordsattackerna den 11 september. Man utgår ifrån att den uppställda

problemformuleringen är den enda möjliga. Alla ska ställa upp på den.

Men om problemet borde formuleras helt annorlunda för att bli korrekt beskrivet? Hur tillfångatar vi då hela det västerländska politiska, ekonomiska och militära ledarskiktet?

De förvaltar ju den övermakt som massmördat och svultit ut hundratals miljoner människor i den maktlösa huvuddelen av världen, de som drabbats av kolonialism och därefter av föregiven frihandel på föregivet lika villkor. Fattiga och svältande blir inte terrorister. Det blir den lilla gruppen bättre ställda som har medlidande och sorg och upprördhet nog i sitt hjärta och som tränar sig och värvar andra för att slå tillbaka mot förtryckare de inte kan nå annat än med självmordsattacker. Att de som är beredda att offra sina liv återoppar samma bok som de utvalda kristna men med namnet Koranen är kanske mindre förvånansvärt.

Pressens ledarskribenter och många debattörer vägrar erkänna att de människor de kallar terrorister ser sig som förkämpar för hundratals miljoner maktlösa och förtryckta. De erkänner inte ens att WTO-förhandlingar om världshandeln i praktiken är diktat från övermakten, som har kapital, sanktioner och missiler som sista argument.

Vi ber er läsare fundera över innebörden i de riktlinjer för den tyska krigsmakten vilka kungjordes i november 1992. De lyder såhär: "Militärmakten skall... garantera upprätthållandet av den fria världshandeln och tillgången till resurserna i världen".

Snart får vi se den nya olje- och gasledningen dras genom Afghanistan, den ledning de fanatiska talibanerna motsatt sig i flera år och därför nu drabbas av en hycklande västlig självrättfärdighet. 11 september gav bara förevändningen. Planerna fanns redan. Att vår svenska regering står främst bland de fjäskande klienterna känns skamligt och förnedrande.

Det afghanska dramat har gått mot sin fullbordan. Det är ovärdigt att krigsförespråkarna nu triumferar inför den makabra masslakten och avkräver oss en förklaring till vårt ställningstagande mot kriget. De förklaringar vi hittills givit blundar krigsförespråkarna för och ropar samfällt "vänster!" OK. Men resonemangen finns ju ändå. När ska "högern" börja reagera på fakta?

VIETNAM

KVINNORS SLIT

Foto: Ingrid Jakobsson

Kvinnorna deltog aktivt i det långa kriget. Vid fronten som soldat eller som bärare, förmedlare av viktiga uppgifter, som sjukvårdare och som arbetare på fabriker. Samtidigt som de var mödrar.

Vietnam är ett land med konfucianska traditioner förenat med tro på socialistisk inriktning. Kvinnan har samma värde som mannen, i alla fall officiellt på papperet.

Tyvärr, traditioner ändrar man inte så lätt på genom nya lagar. Kvinnorna jobbar mycket hårt. Både på land och i stad. De bär bokstavligen sitt ok. Ovanligt tunga bördor bär de på sina spåda axlar. Upp till sextio kilo bär de växelvis, från den ena axeln till den andra, långa sträckor med frukt, fisk, grönsaker, tegelsten, gäss, kaniner, hundvalpar, räkor, järnskrot, krukväxter, ris och vad som helst.

Ibland en hel lanthandel på en gång: Toapapper, såpa, skor, kläder, paraplyer, borstar, hattar och ballonger. De är bärare från båtar till marknader. Från marknader till restauranger. Längs gator och kanaler. Inne i storstaden kan du finna en kvinna som bär en korg som framtill innehåller levande karpar i vatten, i korgen bak bäckforell också simmande i vatten. Kryssande mellan hundratals mopeder och vespor tar hon sig fram småspringande med den tunga bördan.

Ute på landet, på åkern, är det kvinnan som vattnar, rensar ogräs, planterar ris, plockar teblad, hugger sockerrör och majs,

luckrar, skär riset eller bär det till tröskverket.

Visst finns det karlar men de är få. Sjuttio procent av befolkningen är jordbrukare på ett eller annat sätt, varav åttio procent är kvinnor. Staden glittrar och drar. Mannen tar sin moped eller motorcykel och glider in till neonljusen för att dryga ut inkomsten från jordbruket. Kvinnan och barnen blir kvar. Jorden måste skötas, den är livsviktig. Mannen på landet hjälper självklart till i familj jordbruket, men det är mest plöjning, harvning och tröskning.

Inne i staden sitter män på sina fordon i gathörnen. De hoppas få köra någon en bit för att tjäna en extra slant. Ofta ser man karlar spela kinesisk schack i parker och på trottoarer. Under högljudda kommentarer från omkringstående män.

Inga kvinnor, de jobbar istället med att sälja bröd, frukt, dricka, ja allt som någon på gatan är i behov av. Förutom frambärandet av varor bittida och sent har kvinnorna också skitjobbet. Som att sopa upp efter alla. Kommunala gatsopare är kvinnor, klädda i grönt och gult och med den obligatoriska stråhatten. De slår på en järnbit från sin kärra för att påkalla uppmärksamhet från boende omkring att de skall komma med sina sopor. Under väntetiden sopar de gatan ren från avskräde.

Kvinnor arbetar hårt samtidigt som de har en egen stolthet. Ingen vietnamesisk man vågar trycka ned en kvinna andligen. Även om kvinnan passar upp i hemmet, bär tungt och sliter för att hålla ihop familjen är det hon som har en självklar aktning, för sig själv, från mannens sida och från samhället. Det känns så. Kvinnor håller ihop, de diskuterar, skojar och skrattar, på trottoaren, på dikeskanten.

Männen är oftare ensamma, är inte så kollegiala, saknar den omedelbara tillhörigheten. Känns det som. För en betraktare. En pensionärsresa ute på landet med buss. Bussen stannar, ut hoppar en massa tanter under skratt och glam. Några herrar kliver av långsamt, liksom borttappade.

Det vietnamesiska samhället har stor respekt för åldringar. Och det tycker jag är förståndigt. Ett kvinnomuseum finns centralt i Hanoi. Kvinnohistoria från systrarna Trinh på 300-talet som ledde upproret mot de kinesiska erövrarna, fram till de moderna sopande kvinnor som kämpar för att hålla gatorna rena. Mycket om kriget och den heroiska kampen. Till och med den amerikanska skådespelerskan Jane Fonda finns på bild när hon 1972 var i Hanoi och protesterade mot bombningarna. Högst upp på tredje våningen visas olika kvinnodräkter från de kulturellt särskiljande folkslagen. Färgrika och mycket vackra tyger, korgar och andra handarbeten.

Kvinnorna innehar tjugofem procent av parlamentsplatserna. En kvinna är vice president, tidigare var hon utrikesminister. Hon var med vid freds-

förhandlingarna i Paris 1969, madame Thi Binh. Nu är hon sjuttiofem och är med och representerar, klipper band och inviger. Chefen för Vietnams filmindustri är kvinna. Många läkare, lärare och jurister är kvinnor. Neddragningar av statliga verk och annan offentlig verksamhet har dock gjort att jobb försvunnit och arbetslösheten ökat avsevärt, speciellt för kvinnor.

Kvinnans dag, för att alla kvinnor skall känna sig hedrade, infaller den 8 mars. Då firas alla kvinnor i stad som på landsbygd.

I månadsskiftet januari-februari infaller vid fullmåne Tet-högtiden. Det är Vietnams stora festhögtid. Då firar alla i en hel vecka. Många skolor har ferie. Upp till en månad. Det mesta står stilla. Och man firar Buddhas födelsedag, de vandrande själarnas dag och dagen för alla döda. Och barnens dag den 1 juni är det fest.

Gunnar Svensson

Ovanstående kapitel är hämtad ur Gunnar Svenssons bok "Med soluppgången på paket-hållaren. Betraktelser från Vietnam" (Heidruns förlag AB, 2000).

Så här berättar Gunner själv om sin resa: "Dag efter dag cyklar jag omkring på den asiatiska landsbygden. Får lift med en flodpråm och nattlogi i en pagod. Betraktar livet och människorna från en trottoarservering i Hanoi. På pakethållaren samlar jag ihop doften av träkol, röken mot kvällshimlen, en hunds skall på en höna, solens gång i de gröna fälten. Min kropp föddes i en kökssoffa under den kalla polstjärnan, men min själ fann sina rötter i Vietnams röda, varma jord."

Jul-Evangeliet Anno 2001

"Och det hände sig vid den tiden, att från Kejsar Georgius Bushius (den yngre) utgick ett påbud att hela världen skulle terroriststämplas - utom han själv, och pappa Georgius (den store) och eventuellt några olje-potentater, för vilka han funnit behag."

Jan Wiklund

Saxat ur tidningen *Kvinnor för fred* nr 98 år 2001

En tant funderar över...

Det oroväckande tal som Gudrun Schyman höll vid vänsterpartiets kongress 2002. Det är ju feministisk historia!

Schyman börjar med att tala om konflikter, dels vardagliga sådana, som vi alla dras med och dels de verkligt stora konflikterna i världen. Hon påminner oss om den 11 september och det avskyvärda brott som då inträffade. Hon nämner också den ödesdigra Palestina-konflikten och slutligen de för oss närliggande Göteborgs kravallerna från i somras. Hon tar tydligt avstånd från våld och bekänner sig till : en upprättelse av FN, av folkrätten och av rättssäkerheten i världen.

Efter stycket om konflikter kommer hon in på de stora orättvisorna i världsordningen och de olika orsakerna där bakom. Hon ser också förändringskrafter och proteströrelser med vanliga människor som ser och ger uttryck för att en annan värld är möjlig. Här finns krav på förändring och förbättring på att avskaffa orättvisor och förtryck. Och så tar hon upp en för oss kvinnor viktig fråga. Det mest "universella förtrycket"-kvinnoförtrycket.

Schyman anser kvinnoförtrycket vara äldre än klass-samhällets förtryck. Enligt min mening är det kanske så eller kanske inte. Säkert är att kvinnodiskrimineringen är urgammal. Om vi vill kan vi se det genom århundradena och också före Kristi födelse.

Så låt mig sedan citera de "farliga" orden som Schyman säger om talibanerna och kvinnoförtrycket. "Det tar sig många uttryck. Diskrimineringen och kränkningarna ser olika ut beroende på var vi befinner oss. Men det är samma norm, samma struktur, samma mönster, som upprepas så väl i talibanernas Afghanistan som här i Sverige". Hon ger också exempel i världen (för dem som behöver det) "Kvinnor blir brutalt mördade. Kvinnokroppar blir ohämmat exploaterade i prostitution och porrindustri. Misshandlade kvinnor flyr undan sina förövare". Kvinnor diskrimineras i arbetsliv och i lönevillkor. Och de dödas i familjen.

"Död åt familjen", Schymans tidigare utspel i politiken var provocerande och förhånades. Men visst har hon poäng där, när vi nu vet att det statistiskt sett är farligare för en kvinna att vara hemma än vara på krogen en fredagskväll. Det ser hon också som förvånande att själva orden död åt familjen var mera upprörande än det oerhörda faktum att så många kvinnor i Sverige misshandlas och dödas i ett familjeförhållande.

I arbetslivet har vi jämställdhetslagar, som dock inte kommer åt orsaken till löneskillnaderna mellan kvinnor och män. I Sverige har vi en tydlig om än inte 100 %-ig könsmissig uppdelning av arbetsmarknaden, där kvinnor dominerar vad gäller utbildning och omsorg och män i stället är i majoritet i tillverkningsindustri och privat näringsliv. Här kan vi se hur respektive arbete värderas. Kvinnors

arbete som handlar om omsorg om människor värderas lågt medan mäns arbete i form av omsorg om maskiner, varor och information värderas högt. Ändå vet vi ju alla att omsorg och kärlek till slut är den bas som hela samhället vilar på, där "vi hämtar vår näring som människor".

Så vill Schyman visa oss hur en feministisk statsvetenskapligt orienterad forskare av i dag som Anna G. Jönasdottir i Örebro uttrycker en teori om kärlekkraft och arbetskraft. Denna menar att på liknande sätt som den samhälleliga organisationen av arbete utgör den materiella basen för klassklyftorna och därmed sammanhängande klassförtryck så utgör organisationen av kärlek den materiella basen för könskonflikten. Så kan man utvidga och göra en jämförelse med utgångspunkt från den materialistiska historiesynen.

Åter till värderingar. Normen för kvinnor är att de skall ha omsorg om någon annan – och vara till för någon annan medan normen för mannen är att vara till för sin egen skull – en självklar ego-centrering. Schyman ser att män som grupp systematiskt exploaterar kvinnors kärlekkraft. Män får mer av omsorg än de ger. Kvinnor ger mer av omsorg än de får. Och Schymans poäng är att det är den ojämna fördelningen, den låga värderingen av kärlek och omsorg som är grunden för den nu rådande könsmaktordningen.

Så återgår till slut Schyman till förändringskraften som hon talade om i början och som hon nu ser i feminismen. Hon menar att det krävs att vi kvinnor tillsammans revolterar mot rådande ordning. Och att män ger avkall på sina privilegier och ställer sig på kvinnors sida.

Jag håller henne också räkning för att hon vill att detta skall ske på ett klokt och ansvarsfullt sätt och genom att höra på kvinnors upplevelser. Samt att vi *alla* bär på könsmaktsfördelningens normer och behöver frigöra oss på ett "varsamt och tålmodigt sätt", en modell som är i linje med kvinnorörelsens inställning.

Förutom detta har Schyman ett för vår tid tilltalande moraliskt synsätt när hon som politiker säger att det finns ett *värde* för henne som människa att veta att hon lever på ett sånt sätt att andra också har det bra. Detta att andra skall må bra, att världen skall vara rättvis stämmer säkert all världens kvinnor in i. Vi känner också ett historiskt vingslag när en modern parlamentariskt företrädd partiledare i ett programmatiskt anförande så här tar en pedagogisk och tydlig utgångspunkt i feministisk teori och praktik.

Lisbet Ernbrink

NU GÄLLER DET

FATTIGPENSIONÄRERNA!

Hela livet har Anna Lisa Ogemar arbetat för solidaritet och rättvisa. Hon gick med i SKV 1950, men redan som 11-åring blev hon medveten om samhällets orättvisor. Idag har det mörka håret börjat gråna, men ingen kan tro att denna smärta, ungdomliga kvinna snart fyller 80 år.

Anna Lisa föddes 1922 i Norra Lappland, några mil från Kiruna, där hennes far var järnvägare. Första världskriget var slut sedan fyra år tillbaka, men det var fortfarande ont om mat. Stora familjer hade det ofta svårt, och Anna Lisa minns att hon bar iväg grötfat till fattiga grannar. Själv behövde hon och systrarna aldrig gå hungriga, även om familjen inte hade mycket att röra sig med och de bodde fem personer i ett rum och kök.

Bostaden låg i samma hus som småskolan, så hon hade kort väg till klassrummet. Anna Lisa hade deltagit så ofta i undervisningen att hon fick hoppa över första klass. Sen blev det en bit att gå när hon började i folkskolan, som var mycket bra och före sin tid. Men Anna Lisa har inte bara glada minnen från skolan. Mobbing förekom då också!

Sex års skolgång

När hon var 11 år flyttade familjen till Ångermanland och Anna Lisa kom till en sämre, gammaldags B-skola, med tre klasser i samma rum. - Men lyckligtvis är jag

anpassningsbar, säger hon, och jag gick bara där det sista skolåret. Det blev bara sex års skolgång för henne. Lärarinnan ville att hon som hade läshuvud skulle läsa vidare, men familjens ekonomi tillät det inte. Anna Lisa var avundssjuk på den äldsta system som hade fått tillfälle att gå på realskolan i Kiruna. Men som många andra begåvade men obemedlade ungdomar tog hon korrespondenskurser på Hermods, i svenska och matte, med bra betyg.

Fjorton år gammal fick Anna Lisa börja som barnflicka på ett småbruk. Sen gick hon ett halvt år på lanthushållsskola, där hon fick lära sig väva och i övrigt allt inom lantbruk. Skolan hade tio kor som mjölkades utomhus sommartid. Hon fick bra betyg, speciellt i vävning, och hon var mycket stolt när hon fick erbjudande att stanna kvar på skolan, med ansvar för materialanskaffning till vävundervisningen.

Därefter vävde hon för hemslöjden, men det blev för tråkigt att sitta ensam vid vävstolen. Så hon började arbeta i lagården till ett stort skogsbolag, som också hade uppfödning av hästar och kor. Här fick hon ta hand om 80 kor, hon gjorde eftermjölkningen, och hon var lycklig. Hon älskade djuren, och så hade hon ett eget rum med spis! Visserligen var där råttor i vedlåren och de sprang omkring på natten, men det störde henne inte så mycket. - Jag hade ett vedträ till hands när de blev för närgångna, berättar hon. Lönen var 45 kronor i månaden samt en liter mjölk varje dag och gratis ved.

Nästa jobb var bättre betalt. Hon "kockade" i en barack för karlar som brände kol till gengas. Det var världskrig igen och det svåraste var nästan att ha koll på alla ransoneringskort. Hon fick tio kronor per man, och de var åtta-tio stycken i baracken.

Så kom hon till Medelpad, där det byggdes kraftverk. Hon tjänade bättre, men stannade bara några månader, för det förekom hembränt i baracken och var inte så trevligt.

Telefonist och allt i allo

Telefonist blev hon sen. Frun i huset hade tbc och var på sanatorium, så Anna Lisa fick ta hand om två små barn, två kor och två getter. Hon var låst från sju till nio varje dag. Så när hon fick jobb på en annan

telefonväxel, utanför Sollefteå, var det rena himmelriket. Här fick hon jämnåriga kompisar. En gång skulle de cykla till en dansbana sex kilometer bort, men Anna Lisa var så fattig att hon varken hade hela strumpor eller pengar till inträdet. Hon fick låna strumpor och 75 öre till inträdet, de pumpade till och med upp hennes cykel, så hon gav sig iväg tillsammans med de andra flickorna. Men lust till att dansa hade hon egentligen inte, och hon var på riktigt dåligt humör.

Men där på dansbanan mötte hon sitt öde. Han var en så kallad "gråsparv", en beväring som hade legat vid gränsen i två månader och nu var tillfälligt förlagd i grannskapet. Han hade heller inte haft lust att gå på dans, men eftersom kamraterna tjatade gick han med.

Victor hette han, var snygg och solbränd, och han bjöd upp henne till den andra dansen. Tre månader senare var han tillbaka, och de träffades tre gånger. Men Victor var arbetslös och framtiden verkade krånglig.

Han reste till Västerås, och Anna Lisa följde efter, tog jobb som hembiträde. De gifte sig och efter tre månader blev hon med barn. Dottern Martha föddes i juni 1945.

Då hade det blivit fred, men eftersom de inte ägde någon radio fattade inte Anna Lisa vad som hade hänt när hon kom ut en majdag och alla människor var så jublande glada. Hon fick fråga en polis!

Barnbidrag

På den tiden var det så att obemedlade mödrar kunde få bidrag till att resa på semester, och Anna Lisa kunde åka hem till Norrland och visa upp Martha. Men bidraget var behovsprövat, och när familjen skaffade en begagnad radio för 15 kronor fick hon inget...

Martha var fyra år när det första barnbidraget kom. - Det var inte många kronor vi fick varje månad, säger Anna Lisa, men det var till stor hjälp.

Victor arbetade som svetsare. Det var ett ohälsosamt arbete, luften var tjock av svetsdamm, och kanske orsaken till att han fick cancer många år senare. Victor var ambitiös och började läsa till ingenjör på Hermods. Det var slitsamt, det tog två år av intensiva kvällsstudier vid köksbordet, men betygen blev bra. Och det var gott om arbete under efterkrigsåren. Victor fick ett erbjudande från Fiskeby i Norrköping, jobbet var bra och han trivdes. Anna Lisa bodde tills vidare kvar i Västerås.

Då upptäckte chefens mor att Victor läste kommunistpartiets tidning Ny Dag på rummet om kvällen. Hon anmälde det till chefen, och Victor fick sparken med omedelbar verkan.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Anna Lisa hade blivit politiskt medveten redan som 11-åring, när hon upptäckte den djupa fattigdomen som många av hennes skolkamrater växte upp i. Det politiska engagemanget har hon aldrig släppt.

Hon blev medlem i SKV 1950, och var en kort tid ordförande i SKV-avdelningarna både i Västerås och i Hallstahammar, där de bodde då. Nu är hon medlem i SKV i Karlstad.

Till Karlstad flyttade familjen 1956, Victor fick arbete med att montera pappersmaskiner på KMW, Karlstad Mekaniska Werkstad. Anna Lisa började som extra ordinarie på Vägverkets kontor. Efter ett par år hade hon kommit upp i nästan 1000 kronor i månaden, på grund av låglönesatsningen.

Sen arbetade hon på kommunistpartiets expedition i många år. - Jag bodde nästan på expeditionen, säger hon. Lönen var 400 kronor i månaden. Efter sju år hade jag kommit upp i cirka 600 kr.

Partiet var litet och fattigt, kalla kriget gjorde att man arbetade i motvind. Ekonomin klarades med hjälp av tombolaverksamhet.

Förlusten av maken

Den privata ekonomin gick ihop därför att familjen bodde i en billig HSB-lägenhet. Senare blev det en villa en bit utanför staden, men då arbetade Anna Lisa på Skogsvårdsstyrelsen, där hon stannade till pensionen. Det var ett självständigt jobb, säger hon, men stressigt.

Det var ett tungt slag när Victor gick bort i lungcancer 1990. Det dammiga fabriksarbetet i ungdomen bidrog säkert, men dessutom

vägrade han att sluta röka. De hade precis sålt villan och köpt en HSB-lägenhet inne i centrala staden. Han dog på toaletten, där Anna Lisa hittade honom. Det var svårt att själv ordna med flytten och att bo ensam, även om dottern var ett starkt stöd. Den trofasta hunden fick hon avliva, han trivdes inte med att leva instängd i en stadslägenhet.

Nu är Anna Lisa snart 80, men det politiska intresset som växte i Ångermanland för 70 år sedan är fortfarande levande. Hon har varit verksam i PRO, och är nu aktiv i vänsterpartiets pensionärspolitiska utskott. Nu är det fattigpensionärerna hon kämpar för. Det är för det mesta gamla kvinnor utan ATP.

Anna Lisa har kommit en lång väg från barndomen i

ett rum och kök i Lappland. Sverige har blivit ett välfärdssamhälle (även om det har blivit sämre de senaste åren). Själv bor hon i en modern lägenhet, har bil och sommarstuga. Många har fått det mycket bra, men fattigdomen lurar under ytan, även om den har fått ett annat ansikte.

Många, speciellt äldre ensamstående kvinnor, har det ekonomiskt besvärligt. Otryggheten och utsattheten är ett gissel. Attityden mot äldre människor måste ändras. Vi är alla människor HELA LIVET.

Anna Lisa vet att hon fortfarande behövs i kampen mot orättvisorna.

Text och bild: Aase Bang

Efter att jag hade intervjuat Anna Lisa Ogemar pratade vi en stund om hennes erfarenheter av äldreården. I många år var hon med i en grupp inom PRO som kollade förhållandena vid äldreboendestäder, tittade på nya byggnader, undersökte bakgrunden till nedläggningar.

Det blev också många diskussioner med beslutsfattare som bara ville spara. Och många resor blev det runt i hela Värmland. För att få statsbidrag krävdes det att det skulle vara kök i de nybyggda servicelägenheterna (eller åtminstone skulle man förbereda för kök, med indragna ledningar osv.). Det kostade då 8000 kr per lägenhet. Servicehusen byggdes för relativt friska pensionärer som klarade sig själva. Idag har de gjorts om till vårdboende, gruppboende istället. Fortfarande är det berättigat med ett litet pentry, menar Anna Lisa, så att släktingar som kommer på besök kan koka kaffe på rummet och inte behöver gå ned till den gemensamma matsalen. Men i övrigt har ju politikerna beslutat genomföra det billigaste alternativet, att de gamla ska bo hemma så länge som möjligt och få hjälp av hemtjänsten.

Vi pratar om ett fall som hade stått i tidningen samma dag. En kvinna i Norra Värmland, 85 år, som inte på något sätt klarade sig själv, hade nekats plats i äldreboende, trots hennes enträgna önskemål.

Anna Lisa berättar om när hon för några år sedan besökte ett gammalt vårdhem som var mycket opraktiskt. Föreståndarinnan ville gärna flytta till något mer modernt, men kommunens tjänstemän stretade emot, och de gamla hade olika åsikter. På ett fyrabäddssrum bodde tre gubbar som absolut inte ville flytta. De saknade den fjärde rumskamraten, som nyss hade dött. Alla var sängliggande och både såg och hörde dåligt, men de värdesatte vetskapen om att de var flera på rummet. - De hörde väl att det hostades ibland i de andra sängarna, ler Anna Lisa.

I ett annat rum, utan plats till mer än säng och byrå, bodde en annan gammal man som däremot längtade till

det nya stället. Han tyckte det var hemskt att bo på hemmet, där så många var senila. Han vägrade till och med att gå ned i matsalen, därför hade han köpt en mikrovågsugn som stod på byrån. Där värmdes han maten som personalen kom med. - Jag känner nästan ett hat mot de som beslutar om de gamlas liv, säger Anna Lisa. Många tvingas bo ensamma hemma.

Senila, hörselskadade, halvblinda tvingas att själva söka bidrag - på blanketter som de inte klarar att fylla i. Det finns biståndsbedömare, men det kan dröja länge innan något händer. Det kan plötsligt hända, som under "krisen", att utbetalning av pensionerna plötsligt skjuts fram en fem-sex dagar. Det drabbar de som är hjälplösa och utsatta, de vars lilla pension med nöd och näppe varar månaden ut.

En gammal dam berättade att hon hade ätit gröt i tre dagar, morgon, middag och kväll, och knappt hade råd att köpa mjölk till. - Hur ska vi kunna ändra attityderna mot de gamla, frågar sig Anna Lisa. Man ska inte förlora sitt människovärde bara för att man blir gammal och sjuk. Vi måste få slut på att den här stora gruppen utnyttjas av så många.

En annan sak som gör Anna Lisa förstämnd är vissa läkares likgiltiga utskrivande av mediciner.

- En av mina väninnor har hjärtfel och behöver naturligtvis medicin, men hennes läkare har skrivit ut 18 olika mediciner som hon ska hålla reda på. Bland annat tar hon tre olika slags lugnande medel, det är väl inte att undra på att hon blir trött. Och när jag röjde lägenheten efter en nära väninna som dog för några år sedan, bar jag bort fyra plastkassar med mediciner till apoteket. Hon var söndervärkt och behövde smärtlindring, men många av medicinerna hade hon inte öppnat engång.

Aase Bang

SKVs engagemang för kvinnohuset i Honduras fortsätter

Las mujeres sufrimos...

VIOLENCIA

Cuando nos obligan a callar y creer que nuestra opinión no es importante...
Al no reconocer ni valorar nuestro trabajo...
Al obligarnos a mantener relaciones sexuales o nos maltratan durante el acto, aun dentro del matrimonio, unión de hecho o en el noviazgo...
Cuando dañan nuestro cuerpo con bofetadas, patadas, heridas, fracturas, quemaduras...
Si el compañero de hogar limita, retiene o no paga el dinero del sostén de la casa...
Cuando sentimos miedo de caminar solas...

Que la violencia es todo acto o conducta de un hombre hacia la mujer con fines, causas o efectos emocionales, físicos, sexuales, económicos o de otro tipo en el trabajo, la casa y el hogar.

Participantes que facilitan, promueven y aseguran para detener los abusos.

Busquemos un refugio si no podemos quedarnos en el hogar.

No creemos que con el paso del tiempo la violencia disminuya. Nuestra vida y la de nuestros hijos e hijas peligran.

Solo tramite ayuda legal y apoyo emocional para conocer nuestros derechos y defendernos.

100 2:

COMISIONADO NACIONAL DE LOS DERECHOS HUMANOS

Control por la Paz "Violencia Política"
Tegucigalpa: Tel. 227-0000
San Pedro Sula: Tel. 597-4315
Marcala: Tel. 714-5278

Casa Refugio A.D.P.
Tegucigalpa: Tel. 222-4483

Comisionado Nacional de los Derechos Humanos
Tegucigalpa: 221-4514 / 220-1183
San Pedro Sula: 593-8112
San Carlos: 443-2235
Comayagua: 772-1357
La Esperanza: 899-1039
Ocotepeque: 653-3339
Santa Rosa de Copan: 642-0967
La Ceiba: 443-2221

La Paz: 776-2976
Juchitán: 883-1444
Ticuse: 871-5100
Chamela: 883-5355
León: 454-1492
Durango: 883-3189
El Progreso

SKVs engagemang för kvinnohuset i Honduras fortsätter. 1992 påbörjades det första projektet av ett kvinnohus, "Casa Refugio", i Honduras huvudstad Tegucigalpa.

Under resten av nittiotalet fortsatte SKVs stöd i ytterligare två kvinnoprojekt. Alla dessa har varit mycket framgångsrika tack vare de driftiga honduranska kvinnorna i ADP, Acciones para el Desarrollo Poblacional, som kunnat stötta sina olycksysstrar i deras svåra belägenhet.

Stödet har i första hand bestått av akut skydd och systerligt mottagande samt medicinsk hjälp men senare även socialt, psykologiskt och juridiskt stöd vid behov. Viss yrkesutbildning har också erbjudits dem för att de ska kunna försörja sig och sina barn den dag de lämnar kvinnohuset. Denna yrkesutbildning

ADP har sitt kontor i ett litet hus, som de hyr i centrala Tegucigalpa. Detta är Miriam, som arbetar på Kvinnohuset/Casa Refugio.

Hon hjälper kvinnorna att ta kontakt med olika myndigheter, att vara med och stötta dem tex vid polisförhör. Hon är utbildad socialarbetare.

Hon medverkar också i jourverksamheten och sover/håller vakt på Casa Refugio. Man dokumenterar varje kvinnas fall i handskrivna journaler.

är alltid anpassad till den enskilda kvinnans behov eller utbildningsnivå, tex enklare kontorsutbildning, frisörssysslor för att kunna fungera som assistent på en frisörsalong eller utbildning i hygien, matlagning och barnpassning för att bli mer kompetent som hemhjälp i en familj. Det är nämligen fortfarande vanligt med hembiträden i Honduras.

Arbetet med att stärka de hjälpsökande kvinnornas självförtroende är också imponerande liksom arbetet med barnens fortlöpande skolgång, för att dessa så smidigt som möjligt ska kunna inlemmas i den vanliga skolan, när de kommer ut till ett någorlunda normalt liv.

Det tredje projektet var precis avslutat i december 1999, då vi, Margareta Nordh och Margareta Siewert, besökte Emma Mejia, ansvarig för kvinnohuset. Vi var alltså där drygt ett år efter den stora katastrofen i samband med orkanen Mitch, som även drabbade kvinnohuset. Detta flyttades därför till ett annat större hus som ADP hyr i utkanten av Tegucigalpa, på

behörigt avstånd från förföljande män. Det framkom att den fortsatta driften av kvinnohuset fortfarande är helt beroende av solidaritetshjälp från enskilda organisationer. ADP har ännu inte lyckats få stöd från statliga eller kommunala myndigheter.

Däremot arbetar två volontärer där sedan en tid tillbaka med tvåårskontrakt och betalda av sina respektive organisationer i Belgien och USA. Vi blev så djupt berörda av ADPs arbete med kvinnohuset, att vi återvände till Sverige och Lund med ett fjärde fortsättningsprojekt. För trots enskilda organisationers medverkan fanns det risk att kvinnohuset skulle läggas ner. Och det vore ju synd med tanke på allt det fina arbete som lagts ner för att stärka och uppmuntra kvinnorna samt stötta barnen framför allt genom att erbjuda de större av dem fortsatt skolgång och de mindre stimulerande lek och skapande verksamhet. Rent praktiskt saknar Kvinnohuset fortfarande möbler; som fler sängar och sängkläder, småbord och stolar för gruppssamtal, skrivarbete, sömnad mm samt skrivpulpeter för barnen.

Kunskapen om ADPs och Kvinnohusets existens har nu spridits runt om i landet. Affischen träffade vi på i en liten by ute på landet. Den protesterar mot kvinno- och barnavåld i alla former, inte minst inom hemmets väggar och uppmuntrar kvinnorna att ta strid för sin värdighet som kvinna och människa samt erbjuds en rad adresser att vända sig till, inklusive ADP och de polisstationer som numera endast bemannas (!) av kvinnliga poliser.

Under år 2000 sökte SKV alltså SIDA-bidrag till fjärde etappen på totalt 218.000 kr, varav SKVs egeninsats är 41.000 kr. I skrivande stund har hälften

ADP driver sedan något år ett centrum "HOMI" (Hogar Materna), där kvinnor från landsbygden erbjuds mat och husrum när de kommer in till Tequigalpa för att föda barn. Det rör sig ofta om fattiga, utbildade kvinnor. De vistas under ca två veckor före förlossning och en vecka efter förlossningen på HOMI, där de får undervisning i barn- och mödrahälsovård samt i sexualkunskap inklusive preventivmedel. (På bilden ADP:s chef Emma Mejía tv och Margareta Nordh th.)

av projektpengarna förbrukats. Tyvärr har SKV ännu inte lyckats samla in hela egeninsatsen. Det fattas fortfarande ungefär hälften. Därför är det jätteviktigt att vi fortsätter vår insamling i form av möten, loppisar och dylikt.

Alla bidrag stora som små, är välkomna att sättas in på: Nordea bg (bankgiro) 5328-3750.

Mottagare: SKV, Hondurasprojektet – Lund.

OBS! Det kontonummer som tidigare publicerats i Vi Mänskor gäller ej längre. Vi har erfarit att vissa inbetalningar till Hondurasprojektet har återgått till givarna (bl a Astridas vänner). Därför är vi tacksamma om bidragen kan sättas in igen.

Fortsättningsvis ska vi i gammal god SKV-anda publicera namn och gåvor i Vi Mänskor.

Under året har följande gåvor skickats med följande ordalydelse: "Med anledning av Margareta Siewerts 60-årsdag från Elly och Jean", samt "Grattis Margareta Siewerts från Agneta & co", 1 000:-.

Lund i januari 2002-01-28
Text och bild: Margareta Nordh
och Margareta Siewert
SKV-Lund

På HOMI stärks kvinnorna i sin självkänsla och informeras om att mänskliga rättigheter även gäller dem. Inte sällan berättar de om övergrepp.

En del av kvinnorna, som kommer till HOMI har ett så kaotiskt liv med misshandel och osäkra förhållanden, att de bereds plats på Casa Refugio tills de fått hjälp att ordna upp sin situation.

Det stora samlingsrummet på Kvinnohuset/Casa Refugio, som ligger i utkanten av Tequialpa med hemlig adress. Casa Refugio är ett stort gammalt stenhus med trädgård, som ADP hyr.

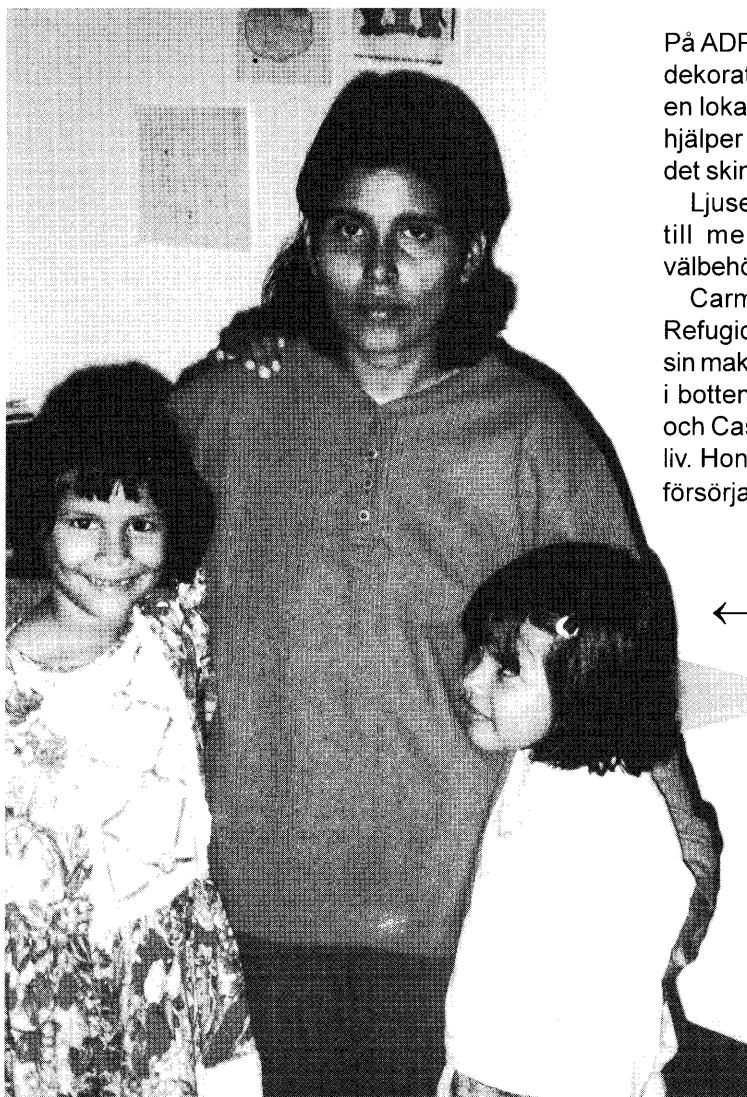
Läget är idealiskt, då hämndlystna män knappast kan hitta huset. Det finns gott om plats, men få möbler.

På ADP:s kontor har man en utställningsmonter med dekorativa, väldoftande ljus. Dessa ljus tillverkas i en lokal intill Casa Refugio och en del av kvinnorna hjälper till – ett arbete som de upplever positivt, då det skingrar tankarna på allt hemskt de upplevt.

Ljusen har blivit mycket populära och säljs direkt till mer exklusiva affärer. Detta inbringar en välbehövlig inkomst till Casa Refugio:s verksamhet.

Carmen (på bilden) sökte akut hjälp på Casa Refugio för ett år sedan, efter år av misshandel från sin make. Hon var helt nedbruten och självförtroendet i botten. Hon berättade mycket gripande hur ADP och Casa Refugio hjälpt henne tillbaks till ett värdigt liv. Hon arbetar nu på ADP och har en lön som kan försörja henne och hennes barn.

← Detta är Maria med sina två döttrar, sex och åtta år gamla. Maria har utvecklat AIDS. Hennes man, som smittat henne, har också vid flera tillfällen misshandlat henne och döttrarna.

Alla känner till hennes situation och hon stöttas mycket av de övriga kvinnorna på Casa Refugio, vilka trots sina egna tragiska levnadsöden, känner solidaritet med Maria.

Marias största önskan är att någon skulle vilja adoptera hennes döttrar, då hon inte har några anhöriga hon kan lämna dem till. Döttrarna fick hon innan hon gifte sig med den nuvarande mannen.

Det tragiska och ofattbara inträffade. En ung kurdisk tjej mördades av sin far. Massmedias bevakning av händelsen skapade stort utrymme för så väl enskilda som organisationer, myndigheter och även politiker att uttala sig. Åsikterna är många: Vissa tycker att s. k. hedersmord är ett avskyvärt sätt att sträva efter makt. En del utgår ifrån regeringens och riksdagens naiva respekt för invandrarnas kultur och religion som resulterat i ett "dråpslag" mot muslimska flickors och kvinnors rättigheter. Sedan drar de slutsatsen att: "Religionsfrihet betyder absolut inte att vi måste respektera de religioner och kulturer, som kränker barns och kvinnors rättigheter." De försöker att göra kulturen eller religionen islam ansvarig för mordet. Friheten att få utöva sina seder och bruk eller religion i vårt land blir plötsligt en stor nackdel. Några försöker försvara "hedersmord" med resonemang om kultur och religion och på så sätt får de konservativa vatten på sin kvarn och kränker alla de människor som lever i länder där "hedersmord" är en uråldrig sed som inte har kunnat bekämpas till fullo. "Hedersmord" är en äldre företeelse än alla religioner. "Hedersmord" har ingenting med Islam att göra. Brottet är en lika stor synd i alla religioner. Denna avskyvärda företeelse utövas lika ofta i avlägsna områden både i Asien och Europa. Det finns en "maffialogik" hos männen i de områdena att bevisa sin värdighet som man. Men problemet är att denna tragedi inte inträffade i Sicilien eller Korsika eller Kurdistan. Det hände i Uppsala. Hur förklarar vi det? Det finns många faktorer som spelar roll. En av de viktigaste är den befintliga segregationen i vårt land. Seder och bruk binder oss samman men invandrarnas utanförskap i samhället gör att man inte släpper den uråldriga seden. Problemet är långtifrån löst. Vi kommer att bevittna fler "hedersmord" i vårt land. Nu är det dags att forska och undersöka vilka faktorer som leder till "hedersmord". Christina Spännar har skrivit en avhandling som tacklar en del av problemet. En del av den följer nedan.

Shirin Roodsari

www.transnational.org/publica/OtherBooks.html

"Med främmande bagage" Det postmoderna främlingskapet

Så länge jag kan minnas har jag funderat över hur tänkandet egentligen fungerar. Jag har också undrat över hur vi blir till dem vi är. Hur vi formas av erfarenheter och tankar kring dessa, men också av händelser och upplevelser som vi efteråt knappast är medvetna om. Min dotter är hittebarn från Sydkorea. En kväll vid middagsbordet vände hon sig till mig och sade: "Mamma, om jag dör före dig, vill jag att du ser till att min aska blir spridd över Sydkoreas berg." Hon var då

tio år, men det var något som hon funderat på under 3-4 år. Hon hade tänkt att om det är så att man lever flera liv, så kanske hon då skulle födas på nytt i Sydkorea om hennes aska blev spridd där. Hon var nyfiken på hur livet då skulle gestalta sig.

Så tänkte den sexårige Matilda, som knappast kunde ha några minnen från sitt hemland eftersom hon var sex månader när hon kom till Sverige. Då

kan man ju fråga sig hur tänkandet ser ut hos personer vars vardagsliv mer eller mindre präglas av såväl hemlandets kultur som det nya landets. Hur går det till att foga samman det självklara man bär med sig med det nya och främmande som man möter?

Av en amerikansk sociolog verksam för snart hundra år sedan hade jag lärt att man inte kan anamma något nytt om detta inte på något sätt kan kopplas samman med kunskaper, erfarenheter och värderingar som man redan har. Jag kom att tänka på detta när jag besökte en katedral i Brasilien. Där finns liksom i andra katolska kyrkor madonnafigurer på de små altarna längs långsidorna. Det var afrikanska slavar som skulpterat dessa figurer i trä. Deras herrar var mycket tillfreds med hur snabbt slaverna anammade den kristna tron genom att tillbe madonnafigurerna. De visste inte att dessa var ihåliga. Under arbetets gång hade hålrum gröpts ur. I dessa hade heliga föremål som slaverna haft med sig från Afrika placerats. För att man skall kunna ta till sig det nya måste detta på något sätt omformas med hjälp av det man bär med sig.

Sådana tankar har funnits i bakhuvudet under mitt arbete med att i min avhandling, "Med främmande bagage", försöka beskriva den process det innebär att foga samman det man bär med sig från sin hemkultur med det nya landets kultur. Min utgångspunkt har varit tjugotvå unga människors berättelser om sina tankar och erfarenheter kring de olika kulturerna och mötet dem emellan. Ofta är det sådant som är annorlunda som man först lägger märke till. Ett tänkande inleds där man observerar, jämför, bedömer och söker förklaringar. Det blir en växelverkan eller reflexivitet mellan det självklara och det främmande, där strävan efter sammanhang bidrar till en förhöjd medvetenhet om företeelser i såväl den ena som andra kulturen.

Språk och sociala relationer är redskap i processen med att sammanjämka den ena kulturen med den andra. Komplikationer uppstår när språket inte räcker till och relationerna till det nya landets infödda är få och trevande. Bemötandet påverkar också processen; betraktas man endast som ett problem, försvinner motivationen att integreras i det nya landet. Ofta lär sig barnen det nya språket snabbare än sina föräldrar, men tappar samtidigt en del av det gamla. "Det är svårt att tänka på serbiska. Man kan inte så mycket ordförråd." Det faktum att barnen får fungera som tolkar mellan föräldrarna och företrädare för samhället kan leda till att positionerna inom familjen förändras: "Männen har förlorat den status dom hade när dom kom till Sverige i och med att dom inte var försörjande, dom var inte överhuvud. Dom kunde inte vara det för dom fick be sina barn om hjälp för dom kunde inte språket."

Men det är inte bara relationerna till det nya samhället och dess invånare som försvåras av bristerna i språket. Även förhållandet mellan generationerna kompliceras när föräldrar inte fullt ut lärt det nya språket medan

barnen inte behärskar hemspråket. *I grund och botten är det ju språkproblem. Min kinesiska har inte varit någon förmildrande omständighet precis.* Relationerna till hemkulturen varierar också. Medan den äldre generationen är fast förankrad i sin hemkultur, blir barn och ungdomar alltmer förtrogna med det nya landets kultur, inte minst genom skolan. "Farfar är ju den som hållit sig kvar mest vid det bulgariska. Och det är väl klart att det är därför som kontakten mellan oss inte funkade riktigt bra heller."

De ungas bakgrund är skiftande. Några är barn till arbetskraftsinvandrare, andra är flyktingar och åter andra har vuxit upp i blandade familjer. Gemensamt för dem är att de har sina 'rötter' i en annan kultur. Under den sköra processen med att foga samman detta bagage med det nya landets kulturmönster, ställs de unga ofta inför situationer som de inte riktigt vet hur de skall hantera. Det kan gå snett, åtminstone periodvis, och det kan fladdra åt olika håll när man inte vet hur man skall förhålla sig. Men lyckas man med att begripa, hantera och se det meningsfulla i sin tillvaro, får man också en känsla av sammanhang i dubbelheten. Dubbelheten som till en början är förvirrande blir en tillgång, en kulturkompetens, när man lärt sig hantera den. Den medför en förmåga att se saker och företeelser ur olika synvinklar. Dubbelheten innebär då också en förståelse för tingens olika ordningar i olika kulturer; en kunskap om att saker kan göras på olika sätt utan att ett är överlägset ett annat.

Sascha ger uttryck för detta på följande sätt. "Jag har både det ena och det andra. Jag har tagit till mig en blandning av det serbiska och den svenska kulturen." Han menar att han lyckats med detta eftersom han försökt leva efter det ena såväl som efter det andra och haft respekt för sin svenska omgivning. Han har anammat den svenska jämlikheten mellan könen och kommer inte att leva som en 'typisk serb', som låter kvinnan sköta barn och allt hushållsarbete även om hon förvärvsarbetar. Samtidigt finns det traditioner från hemkulturen som han håller fast vid och vill föra vidare till sina barn.

Sascha anser att allt grundas på hur man tänker; tänker man olika så lever man olika. Därför har han också försökt läsa sig till hur olika människor tänker. Han är väl medveten om att det okända skrämmer folk, men lär man känna det främmande ser man att det inte är så farligt. Även om man inte har samma tankar, så kan man ändå förstå hur andra människor tänker.

I övrigt kommer jag i avhandlingen fram till att många av dem som kommer hit med "främmande bagage" bör betraktas som en tillgång för vårt samhälle och inte, som det oftast sker i debatten, som en börda. De har såväl stor flexibilitet som förmåga att se problem ur mer än en synvinkel. De är ofta också goda medlare och kan berätta om aspekter av vårt samhälle som vi kanske inte alltid är medvetna om.

Med karatedräkt under slöjan!

Bild: Nasrin Pakkhoo

I slutet av mars förra året fick vi på SKV en inbjudan till en teaterföreställning på Backa Teatern, Hisingen. Pjäsen hette "Tomma händer", och skrevs, regisserades och spelades av en grupp Iranska kvinnor som var på besök i Sverige. Det mest intressanta var att hela gruppen förutom regissören var karateexperter! Vi Mänskor bestämde sig för att göra en intervju med tjejen som skrev pjäsen och som är världsmästare i karate.

Nehzat Arabshahi är född och uppvuxen i Teheran, Iran. Hon är en liten, mörk kvinna i 40 årsåldern. Man kan knappt tro att en tystlåten och ganska blyg liten tjej kan vara så tuff, bestämd och målmedveten som Nehzat är. Det första man ser hos henne är ödmjukhet och en fantastiskt sinnesfrid. "Jag är 43 år gammal. Jag är en Idrottskvinna. Det är 33 år sedan jag började med karate och jag tänker fortsätta med det. Jag tycker om teater och konst, vad mer kan jag säga?... Jag är en vanlig människa."

Hon har inofficiellt representerat Iran i många internationella karatetävlingar:

1997, valde Japan för första gången i karatehistorien (efter 500 år) en kvinna till internationell karaterepresentant och det blev Nehzat.

1998, den internationella konferensen, SelfDiscipline of Peace, i Italien, tillägnade 1:a världspriset till hennes artikel. 1999, fick Nehzat första

pris i Shimaboko Award, likvärdig med Nobelpris i Karate.

Detta pris brukar ges till ett lag eller en grupp av människor.

År 2000 blev hon världsmästare i karate i USA.

År 2001, i somras, deltog hon i flera tävlingar i USA:

I Indianapolis, tävling mellan de internationella karatemästarna (mixed), kom hon på fjärde plats. I Atlanta, Georgia, tävling mellan alla åldersgrupper (mixed), kom Nehzat, 43 år gammal, också på fjärde plats.

I alla dessa internationella evenemang har Nehzat deltagit ensam; inte ens en enda gång fick hon ha en coach. Ändå representerade hon Iran, just på att hon är Iranska. "Det är mycket svårt att delta i en internationell tävling ensam. Man måste ha åtminstone en person till hjälp. Det blir nästan komiskt att hålla Irans tavla och flagga och samtidigt reagera både som coach och deltagare, och det är vad jag har gjort hittills."

Hon började sin idrottskarriär redan i fyra årsåldern. Då gällde det gymnastik och friidrott. Efter en skada som hon fick i höjdhoppning, förbjöd läkarna henne att fortsätta med friidrotten. Hon kommer ihåg att då var det endast viktigt att ersätta friidrotten med något annat. Hon började med karate. "Jag började med karate utan att ha den minsta aning om vad karate egentligen handlade om, inte ens efter ett år var jag säker på om jag ville fortsätta med det." Djajang Sabom Kin, en Koreansk karatelärare, spelade en stor roll i Nehzats liv. "Innan jag träffade honom svävade jag i en sorts ovisshet; det kändes som om karate var över min fattningsförmåga. Han lärde mig mycket och påverkade mitt liv grundligt. Jag törs säga att det var tack vare honom jag fortsatte med karate."

Det tog några år innan Nehzat tog greppet på karatelektionerna. Ändå

fattades någonting. "Då tänkte jag endast på att kunna, att träna *kunnandet* var motivet bakom mitt val av sport överhuvudtaget. Naturligtvis intensifierade karate detta motiv." Det var senare, vid artonårsåldern, som ivern för att kunna mognade till en ny passion: att kunna med **tomma händer**, alltså utan att använda den fysiska färdigheten. "

Idag repeterar jag *Tomma händer*, ty, kampen är inte längre fysisk för mig." Idén att skriva en pjäs om *tomma händer* var Nehzats huvudbry för en längre tid; men projektet sjösattes först när Nasrin Pakkhoo ställde upp och hjälpte till. "Jag är teaterfantast men kan ingenting om dess tekniska del; det var tack vare min lärare och vän, Nasrin, som jag äntligen kunde realisera drömmen." Nasrin Pakkhoo regisserade pjäsen i Sverige. Hon regisserade också pjäsen på distans under repetitionerna. "Som ni kanske vet är det väldigt svårt att regissera en pjäs genom

. " Ishin Rio Kobudo betyder *tekniken för enighet*, och med enighet menas att bli en med sitt egen inre. "I övrigt handlar all teknik i karate om samma sak och alla som tränar karate försöker att bli *ett med sig själva*." Alla kampsporter som ursprungligen kommer från sydost Asien utvecklar inre styrkan hos människan och Zen som en filosofisk lära används för att utveckla denna process.

Färgen på olika bälte tyder på olika färdighetsgrader i karate. "I början har man ett vitt bälte, sedan tar det cirka sju år för att byta bältesfärgen från vit till resp. gul, orange, grön, blå, brun och svart. Precis som i en armé har varje färg tre grader! Den svarta färgen däremot har tio grader som kallas Daan." Nehzat innehar svart bälte, Daan 5, och fick nyligen äran att byta sitt svarta bälte mot ett vitt. "Man börjar med vit färg på vit dräkt. Färgen mörknar successivt till svart. Alltså motsatsen till vit i

// **Iranska kvinnor har kommit långt på väg till att hitta sin mänskliga identitet men ändå finns det lång väg kvar att gå.** //

telefonsamtal eller fax! Speciellt om gruppen består av amatörer som aldrig har varit på någon teater-scen." Nehzat fick vägledning av Nasrin genom bl.a. telefonsamtal, fax och video kassetter och repeterade med gruppmedlemmarna. Det hände t.o.m. att Nasrin utformade de olika positionerna och skickade till Iran!

Gruppen består av kvinnliga karateelever som alla jobbar med annat än karate eller teater. Ändå var de så motiverade att ibland repeterade de pjäsen under natten. "De har alla ett jobb att sköta; ändå missade de inte en enda repetition. Ibland hade vi inte ens någon lokal att repetera i. Då samlades vi hos någon och använde utrymmet på hustaket! Det kunde vara mitt i sommaren och olidligt varmt; eller mitt i vintern med en massa snö. Då måste man lyssna på alla nyfikna grannar också som kommer med olika kommentarer."

Många internationella tidskrifter har redan skrivit om den, bl.a. Asahi i Japan och Dies Zeitung, och Frankfurter alge meine i Tyskland. *Tomma händer*, spelades för första gången i Iran i höstas. Det blev en succé och pjäsen fick väldigt bra kritik.

Hennes gren i karate heter Tae Kwan Do. Hon började och fortsatte med tekniken med Sabom Kin fram till revolutionen 1979 då Sabom Kin lämnade Iran. "I fyra år tränade jag med alla möjliga tekniker, ... jag hade inget annat val, men sedan 19 år tränar jag Ishin Rio Kobudo, en teknik som jag tycker bäst om

färgskalan. Med svart färg insinuerar man att allt som behövs för att en människa skall förvandlas till en varg redan är inlärt. Man är inte längre vit och orörd och just då är det dags att välja igen. "Vi som innehar svart bälte delas i två grupper: den vita och den röda gruppen." Den som väljer vita färgen menar sig ha lärt *kunnandet*, eller rättare sagt, har påmint sig *kunnandet* genom att lära tekniken. Ändå väljer man att inte använda fysiken, alltså man blir tomhänt igen, fast den här gången med en stor *kunnighet*.

På 70-talet, under Shahens tid, började man med karate också i Iran. Det var väldigt trendigt för tjejer att träna karate. Men då var det mest de rika och övre medelklass kvinnor som engagerad sig i sport överhuvudtaget. Man måste betala för träningen och inte alla hade råd med det. Det fanns också enstaka individer som hörde till medelmedelklass eller undre medelklass som var med. En stor och ganska rik karatefederation såg till att man deltog i internationella tävlingar. Nehzat var väldigt ung när revolutionen inträffade och hon kommer inte ihåg mycket. Men ändå erinrar hon sig att kriteriet för att bli vald till de internationella evenemangen inte baserades på hur duktigt man var "...när det var dags att välja lagmedlemmar, hände det att den riktigt duktige ersattes med släktingar och vänner till någon armégeneral eller någon annan högt uppsatt människa i regeringen." Den som representerade Iran var inte

ens kvalificerad och detta resulterade i att Iran missade poäng i tävlingar.

Ändå fanns det inga hinder för kvinnor och män att träna tillsammans eller tävla mot varandra. Nehzat kan inte yttra sig om karatefederationen idag. "Jag har inte det minsta samarbete med dem och har ingen aning på vilket sätt de jobbar. Detta betyder inte att det finns agg eller motsättningar mellan oss, nej, det handlar mest om smaskillnader, överhuvudtaget tittar jag på sport på ett annat sätt." Denna smaskillnad kostar Nehzat ganska mycket. Hon får inget stöd varken i Iran eller under internationella evenemangen utomlands.

Antalet kvinnor som är intresserade av kampsport är många fler än förut. Dessutom finns det fler kvinnor från de lägre samhällsklasserna som visar intresse i kampsport. Ändå tycker Nehzat att det är en irrelevant jämförelse. "Under 70-talet var karate ganska nytt i

Jag-et. Det *Jag* som var helt krossat i patriarkatets herravälde."

Idag står kvinnorna i första ledet på alla fronter i Iran. Kvinnorna försöker, med näbbar och klor, att erövra nya grunder både i politik, utbildning, sport och konst. De kämpar mot urgamla, ruttna, och reaktionära traditioner som hindrar kvinnoutvecklingen i landet. "Alla kvinnor, från den utbildade medelklassen till analfabeter och den fattiga undre medelklassen, kämpar mot att gifta bort mindreåriga tjejer. Det har skapats en väldigt intressant konkurrens mellan kvinnor att deras barn, speciellt deras döttrar skall utbilda sig. De försöker med allt att underlätta för flickorna att vidare utbilda sig på universitet. Resultatet är idag påtagligt i Iran: 57% av universitetsstudenterna i Iran är unga kvinnor!" Folk har blivit mycket medvetna om sina flickors behov. De har blivit mycket öppnare än förut för relationer med det

// Idag står kvinnorna i första ledet på alla fronter i Iran; 57% av universitetsstudenterna i Iran är unga kvinnor! //

Iran. Dessutom har motivet bakom kvinnornas intresse till kampsporter förändrat. Förut tyckte kvinnorna att karateträning var mycket trendigt och lyxigt. Men idag vill kvinnorna lära sig karate för självförsvar. "Oavsett hur många gånger som jag eller de andra lärarna förklarar att karate är inte för att slåss, att karate är en filosofi, och att karate skall läras i sitt helhet, insisterar kvinnorna att de vill kunna försvara sig!!!"

Det finns många karateskolor i Iran. Många utav dem finansieras av regeringen men det finns också många som är privata. Nehzat tycker att alla intresserade kan hitta någon klass som de har råd med. Hon själv driver en privat karateverksamhet i Teheran. "...det innebär inte att jag tar höga avgifter, nej, alla betalar så mycket som de har råd med. Ibland tar jag ingenting alls. Jag lever inte på karate utan karate är min passion. Jag försörjer mig med ett annat jobb. Det viktigaste är att vi idrottskvinnor i Iran är fast beslutna att inte bli uteslutna från sport."

Iranska kvinnor har kommit långt på väg till att hitta sin mänskliga identitet men ändå finns det lång väg kvar att gå. "Den traditionella tankegången att kvinnor som mödrar och fruar måste offra sig för sina familjemedlemmars välbefinnandet finns fortfarande kvar i vårt samhälle. *Jag-et* har blivit ganska blekt hos Irans kvinnor. Med *Jag-et* menar jag inte det egoistiska *Jag-et*, utan det "Historiskt förlorade"

motsatta könet. Även gamla mormor och morfar visar förståelse för sina barnsbarns vänskap med det motsatta könet. "Idag kan flickorna ta sina pojkvänner med hem till familjen. Det tyder på ett motstånd till de fanatiska gruppen som befinner sig dels i regeringen och dels som en påtryckargrupp i samhället.

Att visa förståelse för den nya generationens behov var ett kvinnligt initiativ i alla samhällsklasser." Trots den vardagliga kampen för de mest primära rättigheterna, är kvinnorna positiva och glada. Det finns en fantastisk livslust hos dem. "De är glada för att de gör motstånd! Det finns ett enormt intresse för bio och teater. Kvinnorna har ordnat otaliga kurser för tjejer: skrivarkurser, översättningskurser, författarkurser, film och video kurser, aerobic, gymnastik och meditation mm. Alla unga tjejer håller på med något extra utöver sina vardagliga sysslor."

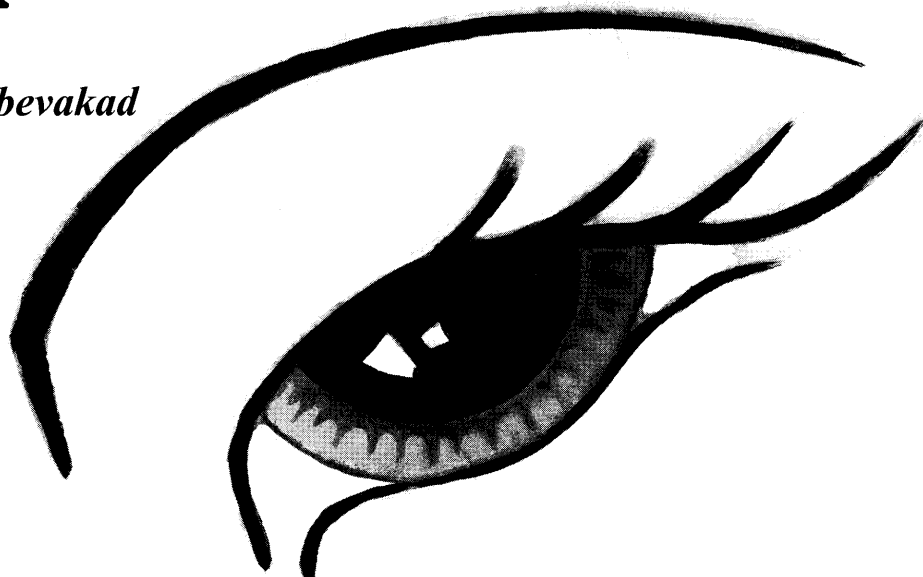
Klockan närmar sig tre och Nehzat har mycket att göra. Jag måste nöja mig med de svar som jag fått på mina otaliga frågor om mitt land och mina systrar i hemlandet. Jag tackar denna märkliga kvinnan och önskar henne lycka till med sin feministiska strävan.

Nehzat, i sin tur tackar SKV för att vi stödjer..." det kvinnliga motståndet i den manliga världen."

Shirin Roodsari

Panoptikon

Denna vagn är videobevakad

Av Ewa Josefsson

En kupol i mitten av taket står för bevakningen. Jag kan inte låta bli att stirra på den. Mina medpassagerare stirrar rakt fram. Jag försöker få ögonkontakt med dem, se om någon annan reagerar, och i så fall hur. Frågan förblir obesvarad, den enda som möter min blick är kameran. Den berättar att vagnen är ren från klotter och det var dess syfte, alltså sköter den sitt jobb. Det enda budskap som når mig på treans spårvagn är reklamen, som har rätt att vara där, som företaget i fråga har betalat för. Jag kanske borde vara lättad.

Klottersaneringen kostar ju pengar, *våra pengar*, och på denna vagn behövs ingen sanering. Den är steril, åsiktslös. Ungdomarnas desperata försök att förmedla något, kanske ett budskap eller kanske bara sin egen existens, är omöjliggjort.

Spårvägen försökte med andra metoder att få klottrarna att inse att de gjorde fel. Nu behövs inte längre det. Budskapet som möter dem när de stiger på vagnen med en sprayburk i ärmen är numera *klottra hur mycket du vill – men du kommer garanterat att bli bestraffad för det*.

Jag undrar om det är så vi kommer att uppfostra våra barn, genom straff och belöningar. Om det inte finns tid att förklara längre. Spårvägen försökte få klottrarna att inse konsekvenserna av sitt handlande, men de verkade inte bry sig så länge det var andra människor som drabbades. Ska jag förklara för min väns son som kladdar med kriter att han skall måla på pappret, annars blir han instängd på sitt rum. Eller skall jag förklara varför jag säger så och inte ge mig förrän han förstår?

Jag har aldrig klottrat, annat än på skoltoaletten i högstadiet. Så det vakande ögat borde inte påverka mig. Det gör det. Jag skall försöka förklara varför genom att använda Jeremy Bentham's över hundra år gamla idé *panoptikon*. Det handlar om det effektivaste sättet att övervaka människor, syftet kan vara allt från att förhindra brott i ett fängelse till att förhindra fusk i en skola, eller civil olydnad i ett samhälle. Det är själva utformningen av byggnaden som gör den så effektiv: den är rund eller snarare ringformad och i dess centrum står ett torn utrustat med stora fönster riktade mot ringens insida. Själva ringen är uppdelad i celler med två fönster, ett inåt mot tornet där fängvaktaren arbetar och bor och ett utåt mot solljuset. Men det finns

ingen möjlighet att se in i en annan cell. Varje fånge kan se tornet, beviset för övervakningen, men inte sina medfångar. Det räcker med en enda övervakare, och denne behöver inte ens vara ständigt närvarande. Eftersom de fångna inte kan se när de blir iakttagna vet de heller inte när fängvaktarna är frånvarande.

Ögat i taket ser allt, eller kanske ingenting. Om inget klotter finns i spårvagnen när den kör in i vagnhallen kommer videobandet förmodligen aldrig att granskas. Men skadan är redan skedd. Jag tror att jag är övervakad, liksom Bentham's fångar i panoptikon är jag ständigt övervakad eftersom jag vet att jag *kan* vara det.

Jag känner ett obehag redan när jag möts av skylten på dörrarna. Under hela resan studerar jag människorna i vagnen i hopp om att finna deras reaktion. Men allting är rent och lugnt och människorna stirrar oavbrutet på en punkt framför dem och vägrar låtsas om mina försök till kontakt. De vill inte riskera sin neutralitet.

Bentham hade fel när det gällde isoleringen av fångarna. Det behövs inga väggar mellan oss på treans spårvagn; vi ser ändå inte varandra.

Bild: Hedvig Hogen

Om Jag Inte Gråter Varje Dag Blir Jag Deprimerad

Foto: Pernilla Skog Fotoperlan

Ett samtal med Anna Waernhoff

"Hurra för dig som alltid gör det du känner för" hade någon skrivit i den gästbok som Anna hade lagt ut under sin utställning på Galleri 20 i Göteborg.

Jag var där för att titta på hennes tavlor. Dom var vackra. Ändå var det gästboken som gjorde intryck. Och Annas meritlista som låg i lokalen. "Vårdat flera barn bl a en döende pojke i cancer, burit på tvillingar som dog i förlossningen, startat två kollektivboende, målat och lett körer där man sjunger tills man skrattar eller gråter". Hurra för dig som alltid... Jag tittade lite i smyg på henne, vem är hon? Där stod hon omgiven av sina tavlor, porträtt och motiv från Italien och log mot besökarna. Hon såg glad ut... gör det du känner för. Vad är det hon gör, vad är det hon känner för? Hon måste vara stark tänkte jag och kände instinktivt att jag vill vara nära henne. Det är sådana människor man ska omge sig med.

Idag en förmiddag i december sitter jag här, ganska nära henne i alla fall, vid köksbordet i huset i Grimmered. Jag förklarar att det var hennes meritlista som förde mig hit. Själva tanken att skriva ner det i en meritlista. Sånt som folk normalt inte talar högt om och definitivt inte räknar som en merit. Anna säger att hon ville skriva ner sina användbara erfarenheter.

Kvinnor ser sällan sina vardagliga sysslor som något som räknas. De kanske inte ens räknar dom som sysslor alls. Det har istället blivit en del av identiteten, något som är självklart att inte räkna med eller tala om. Förverkligar sina drömmar.

Det största jag gjort, det som är unikt, är att jag startade kollektivhuset Cigarrlådan i Stockholm. Det var på 80-talet och jag tog initiativet att göra om ett vanligt hyreshus till kollektivboende.

Varför gjorde du det? Av personliga skäl. Jag gillade inte att leva i kärnfamilj och hade haft idéer om kollektivboende. När min pojke var fem år och döende i cancer märkte jag att den vanliga familjen verkligen inte räckte till. Jag hade två äldre barn från tidigare förhållanden, var gravid med tvillingar och vi hade en liten flicka som var två år.

Foto: Pernilla Skog Fotoperlan

Självklart räckte vi inte till. Efter det blev det så tydligt att det inte gick att leva så här. Jag kände det som ett måste – annars dör jag. Sedan satte ett jättearbete igång. Jag satt i så mycket telefonköer med olika myndigheter att jag hann sticka en kofta åt min man. Och det med en vanlig telefon utan headset.

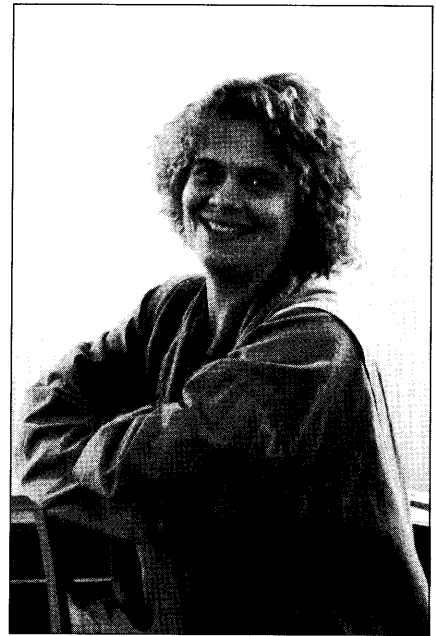
Det fanns ingen som trodde på min idé, på att den var möjlig att genomföra. Ingen, varken myndigheter eller privatpersoner, inte ens dom som ville bo i kollektivet trodde att man kunde ta ett vanligt hyreshus, tömma det på folk och göra om det till ett kollektivboende.

Det låter ju svårt. Det var svårt. Jag jobbade gratis halvtid under ett år. Halva livet gick åt till detta under den här tiden.

Men hur gjorde du då? Jag knackade på i alla lägenheterna (21 st.) och frågade var de helst skulle vilja bo, sen ordnade jag det åt dem. Jo, jag ordnade byten med dem som skulle flytta in, och jag såg till att lära känna en tjänsteman på bostadsbolaget, en på fastighetsbolaget och en på bostadsförmedlingen som hjälpte mig med trippelbyten mm. Ingen behövde flytta mot sin vilja eller till något sämre. Alla fick det dom ville. Gamla fick komma till hus med hiss, hundägare till skogskanten, en hålligångare fick en lägenhet på Söder.

Ville alla flytta? Alla utan en och han bor kvar där än idag. Så 1987 flyttade de slutligen in efter flera års slit.

Anna tvekade aldrig på att det skulle gå. Det var nödvändigt för överlevnaden. Tanken var att hjälpas åt. Kollektivet blev ett eget litet samhälle. Här fanns sånt som saknades i det vanliga samhället. Kvinnorna hjälptes åt att städa, laga mat, se till barnen. Man kunde

Anna Waernhoff

Foto: Pernilla Skog Fotoperlan

fortsätta att vara en egen individ för familjelivet pågick ändå.

Jag lärde inte mina barn att cykla eller simma, det gjorde andra. Jag gillade inte att cykla eller simma men jag gillade andra saker som jag kan lära andra barn i gengäld. Det dåliga samvetet har lyfts bort. Barnen hade en central roll i kollektivet. Barn är allas angelägenhet. Därför betalade inte barn hyra för de allmänna utrymmena, inte heller för maten. Var det möten så behövde inte föräldrarna betala för barnpassning för att kunna vara med utan det gjorde kollektivet. Fick man barn i kollektivet så kunde man begära en större lägenhet. Det var folk som ville flytta in och som blev väldigt besvikna när det fick höra reglerna – även feminister som inte ville ta hand om andras barn. Reglerna finns kvar än idag.

Efter nio år i huset flyttade Anna. Hon hade skiljt sig, barnen hade vuxit upp och hade egna barn. Det var bara den yngsta flickan, 15, som hon nu behövde ta hand om. Det akuta behovet att bo i kollektiv var helt enkelt tillfredsställt för tillfället. Anna behövde nya utmaningar. Dessutom ville hon ut på äventyr. Hon tyckte det var dags att ha lite roligt. Klart förståeligt med tanke på att hon fick sitt första barn vid 18 och hade ammat i sammanlagt 15 år. Det var då hon träffade sin nuvarande

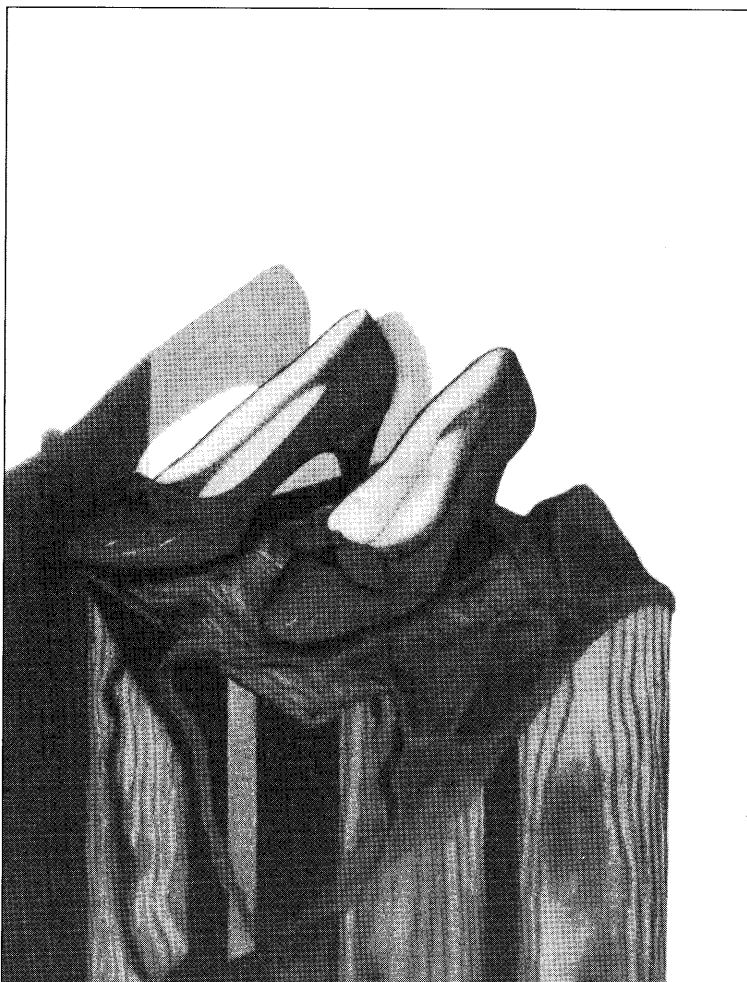

Foto: Anders Anell

Foto: Pernilla Skog Fotoperlan

man Erik Löwentahl som jobbar som skådespelare och stand - up komiker. Det verkar som Anna fick till det igen, äventyr och roligt i ett...

Vad mer har du gjort för att du känner för det?

Konsten är en annan sak. Förut var jag emot konst, jag såg det som slöseri med tid när det brann i världen. Det var löjligt att leka när man kunde hålla på med politik. Jag var väldigt probleminriktad då. Men så kändes det som jag höll på att dö av depression. Jag såg att dom som målade verkade ha roligt, det glittrade i ögonen på dem. Jag fördömde dom men var avundsjuk på dem. Jag provade och det var roligt och jag kunde måla, eller lära mig det. Jag satsade på en utbildning direkt.

Vad hände med problemorienteringen? Den la jag åt sidan. Jag började dansa också, det hade jag nästan aldrig gjort innan. Jag trodde inte att sådant var okej innan. Man fick inte ha roligt. Det är något protestantiskt, nåt ur min uppfostran – livet är minsann ingen dans på rosor. Men idag målar jag och ser mig som en konstnär.

Skratt och gråt

Är det något jag vill säga så är det detta att kvinnor och män behöver skratta och gråta. Och vi behöver göra det systematiskt. Folk lägger ner pengar på fina kläder, på nagellack, skurmedel och gardiner – vi vill vara fina och ha det fint runt oss. Men den mentala sidan gör vi inte så mycket åt. Man är rädd att ta i det och tänker, ”det ska väl inte behövas, sånt där är ju bara till för psykiskt sjuka” och det vill man inte identifieras som vare sig av andra eller av sig själv. Men det finns ingenting som heter psykiskt sjuk, människor bara mår på olika vis. I det förtryckande samhället som vi lever i och inordnat oss under blir sådant som inte fungerar personliga misslyckanden och ger känslor av skuld. ”Felen” som uppstår beror kanske på sådant vi bär med oss i bagaget och att vår samhälle ser ut som det gör och ger oss bagage vi inte vill eller bör bära.

Det är politik det handlar om – vilket samhälle vi vill ha. Det är t ex vanligt att kvinnor råkar ut för utbrändhet inom vården. Men det är aldrig den enskildes fel. Man kan inte hjälpa vad man fått med sig i bagaget. Men man behöver inte heller passiviseras för det – man kan hitta vägar ur det.

Men varför bör vi gråta och skratta systematiskt? Därför att dom spontana tillfällena för skratt eller gråt inte räcker till. Vi har redan så många mentala skador att vi behöver ge det särskild tid. Och då menar jag vanliga fungerande människor som har jobb och familj. Människan är inte ond hon har bara råkat ut för saker som skadat henne och som leder till ett visst beteende. Jag hör till dom som på allvar tror på att utopi kan bli verklighet.

Vad då för utopi? Ja, jag tror inte att människan är ond. Vi behöver inte krig och tortyr. Det är inte ens så att vissa är onda eller fel på. Alla kan få det bra och fungera bra.

Tror du att en sådan som Hitler som ju klassas som en s.k. ond skulle kunna bli hjälpt genom att få skratta och gråta? Ja. Han gjorde ju inte annat än att skrika HJÄLP MIG. Han dramatiserade ut sina skador och fick uppmärksamhet från hela världen.

Så du tror att han, som ju måste varit fruktansvärt skadad, under sin livstid skulle kunnat skratta och gråta bort sina skador? Ja, i alla fall tillräckligt för att klara sig i samhället, sen vet jag inte hur finishen skulle bli.

Men det låter ju väldigt hoppfullt då. Jag menar, om Hitler kan så kan väl (verkligen) jag... Men vad är det som händer när man skrattar eller gråter bort en skada? Det som händer är att man rättar till saker man missuppfattat och som blivit kvar i hjärnan. Ett exempel kan vara att man har fått höra att man är dålig och inte kan göra saker rätt. Växer man upp med denna information om sig själv så börjar man tro på det och agera därefter. Om man rättar till den missuppfattningen kan man istället börja fungera på ett mänskligt sätt. Att gråta ut ett problem kan ge en ”aha-upplevelse” i hjärnan, i intellektet. Man kommer på att: ”Det var aldrig mitt fel. Jag trodde det för att jag fått lära mig att tänka så. Men det var fel. Jag borde fått lära mig rätt från början.” Man kan se på saken med nya ögon och kan gå vidare i livet. Skrattet och gråten är intelligensens immunförsvar.

Gråter och skrattar du själv? Absolut. Om jag inte gråter varje dag blir jag deprimerad. (Stort skratt från oss båda).

De flesta tror ju att man gråter för att man är deprimerad, men

det kan alltså vara tvärtom? Ja just det så hitta formen för att skratta och gråta, det är aldrig för sent att börja.

Vid sidan om konsten arbetar Anna med sitt företag Skrattis och Grätis för att hjälpa andra att befria sig från skador med hjälp av skratt och gråt. Det är genom att skratta och gråta varje dag som hon lyckas få till det i livet. Att reagera på saker som sker och som känns. Man måste göra sig fri från jobbiga saker för att gå vidare. Och tydligen kunna gå långt också.

Är det svårt att vara kvinna idag?

Ja men det är lättare än för 50 år sedan. Vi i västvärlden är världens överklass och vi inbillar oss att vi gjort oss av med kvinnoförtrycket. Men det är bara svårare att se det på sig själv och sin egen grupp.

Det är lättare att se en helt beslöjad kvinna i Afghanistan som förtryckt än en helt avklädd i Sverige? Ja precis! Vem vet, det kanske är bättre att bli bortgift med en man som alla är överens om är den bästa och snällaste än att bli utställd halvnaken på torget för att se om det finns någon som vill ha en.

Men tänker du på eller blir du påmind om att du är kvinna? Jag har beslutat mig för att göra det. Att aktivt tänka på mig som en kvinna. För att förtrycket säger att jag ska tänka på mig som ett neutrum – sämre än männen.

Vad är skillnaden då? Egentligen inte så stor. Varför inte bara tänka på sig som människa då? För att det är att förminska sig själv om man inte tar med alla dimensioner. Att inte ge sig själv betydelse ur alla aspekter. Det betyder ju något att man har olika könsorgan, reproduktion osv. Det är viktigt att man är den man är.

Vad är förtrycket?

Förtrycket är den systematiska särbehandlingen och nedvärderingen som människor utsätter varandra för som baseras på grupptillhörighet såsom klass, kön, ålder mm och som möjliggör och utgör bas för den ekonomiska exploatering som vårt samhälle har som drivkraft och cirkulerar kring.

Så med andra ord är alla förtryckta? Ja och isolerade från varandra i sina grupper.

Men man kan tydligen lyckas ändå. Vad var det senaste du kämpade till dig? En trädgård. Det svarade jag en gång när jag fick en fråga av tidningen GT ute på gatan. "Vad gör du om du vinner en miljon?"

Vann du en miljon? Nej men jag fick huset och en trädgård.

Var det en kamp? Varken min man eller jag har fast arbete/inkomst. Så banken ville inte ge oss något lån. Fast vi redan bodde i huset och betalade mer i hyra än vad vi skulle göra om vi ägde det. Men vi provade alla möjligheter vi kunde komma på och vi släppte aldrig tanken på att det skulle gå att förverkliga våra drömmar. Till slut efter flera års arbete med nej överallt så blev det plötsligt ja. Vi råkade på en banktjänsteman som kunde se oss för dom vi var och vilka resurser vi hade istället för att vi inte hade fast arbete.

Vad blir nästa dröm? Att jag som kulturarbetare ska få pengar för mitt arbete så att jag kan sköta det utan att behöva oroas. Sen vill jag fixa ett nytt kollektivsammanhang, fast med trädgård den här gången. Sen ska jag börja sjunga laid-back jazz igen. Och så ska jag skriva en bok om mitt liv.

En bok, vad ska den heta då? Om jag inte gråter varje dag så blir jag deprimerad.

Anna samtalade med Kiki Christoforidis
Bilder: Anna Waernhoffs målningar

Vill du veta mer om Anna Waernhoff:
www.skrattisgratis.nu
www.skrattisgratis.nu/teaterbyran

Först efter några tavlor med kvinnokläder upptäckte Anna att det hon målat var den kvinnoroll som fanns i mitten av 50-talet, när hon föddes. En roll inte som subjekt utan som ett objekt som man kan hänga av sig eller lägga ifrån sig.

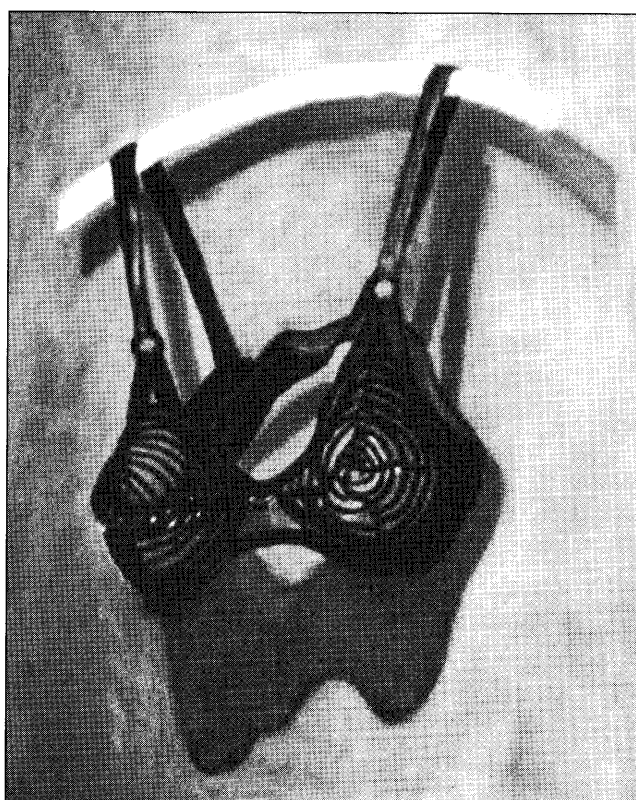

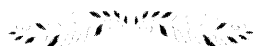
Foto: Pernilla Skog Fotoperlan

Maria Stellas och den långa vägen till hjärtats sång

Ibland är hon grön med guld. Eller eldigt röd, eller gnistrande blå. Men också mjukt sammetsbrun. Fransarna virvlar runt höfterna, paljetterna gnistrar i strålkastarna. Tonerna tar fart, drar iväg vill skynda. Och så Maria - alldeles lugn, till synes oberörd, helt lugn och koncentrerad, inne i musiken.

Så kommer sången, ljudet som böljar fram som på vågor i grekiska eller orientaliska sånger. Så dansen, nu ler hon, ler och dansar, sätter handen mot tinningen höjer ett ögonbryn lite inbjudande, lite flörtigt, dansar. Små små cymbaler som sitter på fingrarna klingar rytmiskt mot varandra. Hon har koll. Rörelserna är mjuka och vackra, glädje strålar från hennes ögon och hela henne. Maria sjunger och dansar grekiskt och orientaliskt. Hon sjunger med Pireus, det lilla bandet på tre personer, på dom små grekiska tavernorna i Göteborg där gästerna inte kan hålla snattran och porslinslamret nästan låter lika mycket.

Hon sjunger och dansar med Ale Möllers Världsmusiktältet i Berwaldhallen i Stockholm för en tusenhövdad publik som knappt andas av respekt. Hon sjunger med gruppen Cabaret Oriental på svenska till främmande toner och hamnar på svensk-toppen i en hel vecka. Hon sjunger i cafeterian på Komvux i Majorna för elever som inte förstår vad dom får höra. Hon sjunger i På Spåret på bästa sändningstid för 2.7 miljoner tv-tittare. Och hon sjunger och dansar med gruppen Loukoumi runt om i Sverige för barn med stora beundrande ögon. Marias varma svävande röst och sensuella dans sprider sig i vårt kalla land och tänder små gnistor av välbehag.

Jag kommer först till caféet i Linnéstan som serverar frukost, före Maria och alla andra gäster. Så kommer hon. Hon ser alldeles vanlig ut, fin men vanlig. Det är klart, hon kan knappast komma med magdansdräkt och glitter på ögonlocken så här mitt på dagen. Hon är faktiskt inte bara artist, hon är även mamma...

Jag vill veta hur det kom sig att det blev som det blev, sång och dans, hur det började, och Maria för mig tillbaka till sin

ungdom och till sitt ursprung. Vi hamnar i Grekland. Hon är 17 och kär i Dimitris som bor på Rhodos. Hon har rest till Grekland för att söka sin grekiska identitet, för att se om hon passade in där. Dimitris och Maria går på Bouzoukiklubbar och Boåts, trendiga cafékrogar där musikerna sitter på barstolar och spelar och sjunger. Tjejerna inspirerade henne, deras sätt att sjunga, stämningen och framför allt uttrycket. Det var där hon kände att hon älskade det, att hon ville också. Maria köpte en skiva med Glykeria som hon lyssnade intensivt på. Hon förstod att hon hade hittat rätt. Hon skulle börja sjunga på allvar och det skulle vara på grekiska.

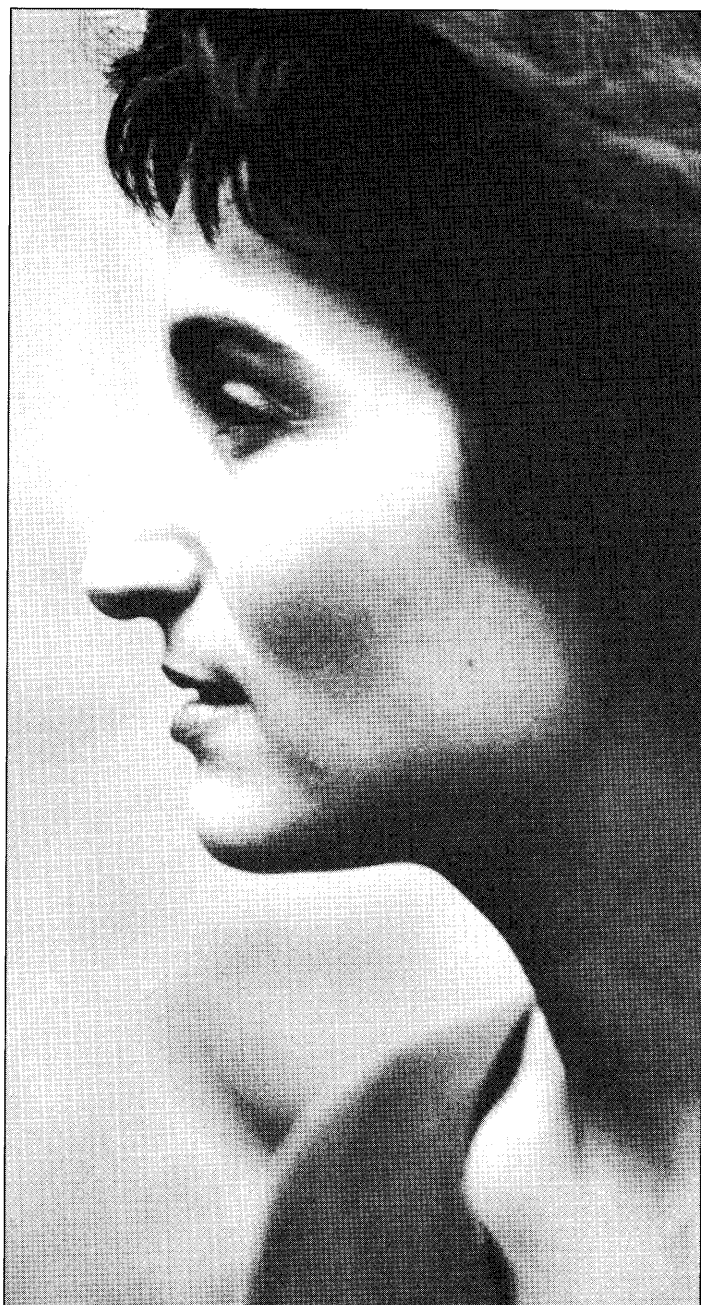
”Men jag vågade inte tala om för någon att jag hade börjat drömma så här”

Det fanns problem. Maria märkte snart att attityden och synen på sångerskorna inte var den bästa. Dimitris jobbade på en restaurang som hade sångerskor på kvällarna. Maria jobbade i köket och hörde hur kyparna och kockarna talade om tjejerna när de kom för att äta. Ute i restaurangen var de gulliga och flörtiga mot dem men inne i köket var det en förnedrande jargong. - Βαλε την πούτανα λίγο σουπα. Μου ζητάει και χορίς λαδι, φοβάτε την σιλουετα της. ”Håll upp lite soppa åt horan, fettfritt ska det va också minsann, hon är rädd om figuren.”

Det råder en dubbelmoral. Trots att man gillar sången och glädjen den för med sig så kan man inte låta bli att se ner på den som utövar den. Den här synen finns i Grekland men också i Sverige, även om det inte är lika starkt här. Maria tror att vissa yrkesområden har det med sig. Det handlar kanske om arbetstiderna, en sångerska arbetar mycket på kvällar och nätter, mycket turnéer, de kan inte leva vanliga familjeliv. De är inte fina flickor.

Men lusten att sjunga hade satt sig i henne, hon började fundera på hur hon skulle lyckas utan att få dåligt rykte. Hur hon skulle kunna tala om för folk att det var sångerska hon skulle bli.

Så småningom märkte hon att dom som sjöng folklig musik hade mer respekt med sig. Hon skulle bli en folklig respekterad sångerska som skojade och hade en dialog med publiken. Rhodosromansen tog slut och Maria kom tillbaka till Sverige.

Maria Stellas

Foto: Jerker Andersson

”Dom kallade mig Lillpluttan, det kändes bara tryggt”

Väl hemma kom hon i kontakt med Athinas, ett band som bestod av ett gäng svenskar som spelade rebetika, en bouzoukibaserad storstadsmusik. Det var tur att dom var svenskar, säger Maria. De var bara intresserade av henne som sångerska och utnyttjade inte sin manliga position. Männen i Athinas var 10 år äldre, de var omhändertagande och stolta över att hon lärde sig och gick i deras skola. Hon kallades Lillpluttan ganska länge men det störde henne inte.

Maria var öppen och ville lära sig. I början fick dom ”lära” henne lite om vad som var god musik också. Deras musiksmak stämde inte riktigt överrens. Hon gillade mer pop och moderna låtar, men det tog dom snabbt ifrån henne - det där var ingen

riktig musik och så fick hon kassetband med gamla raspiga inspelningar där kvinnorna pep och männen var grova och långsamma. Det tog henne flera år innan hon kunde urskilja musiken riktigt och också höra vilka fantastiska låtar det var. Det tog också flera år innan Maria själv blev drivande.

Idag är gruppen Pireus det som finns kvar av storbandet Athinas. Pireus spelar mycket mer än rebetika idag. Med gruppen Athinas hade Maria hamnat rätt. Hon hade också börjat dansa allt mer. Men det var ändå inte självklart att det var detta hon skulle hålla på med, så där på riktigt.

”Jag kommer aldrig mer att få dansa...”

Marias sång och dans fick sig en törn i ett förhållande med en kille från Libanon. I Libanon finns den orientaliska dansen och musiken som en självklar del av kulturen. Och trots att det var i rollen som danserska som hon hade träffat honom, som han hade blivit förälskad i henne, så kom hans kulturs förväntningar i kapp honom.

Maria tvingades välja bort delar av sitt jobb. Det var inte fint. Och han förväntades ha en kvinna som var korrekt. Maria ville tro på förhållandet och valde bort dansen och dom sångjobb som innebar övernattningar. Men det var med stor sorg i hjärtat hon tog fram och tittade på sina dansklänningar, kände på tygerna. ”Jag kommer aldrig mer att få dansa”, tänkte hon. Det gav en kall verklighetskänsla, en tanke som hon knappt vågade tänka färdigt eftersom den skulle tvinga henne till att ta ställning. Och så blev det. Naturligtvis, man sätter inte en örn i bur. Förhållandet tog slut, och sången och dansen tog vid.

”Jag gick på AMI och gjorde tester för att se vad jag hade anlag för”

Men det var ännu inte självklart att det var sångerska hon var. Maria gick på utbildningar och hade ströjobb. Så här efteråt kan hon se att hon satte sig i sysselsättning för det var så det skulle vara. Det förväntar samhället av en. Det går bra att säga ”Jag studerar” eller ”Jag jobbar i hemtjänsten” eller ”Jag är mammaledig”. Det är en syssla som är accepterad. Men ”jag sjunger” krävdes mycket mer av henne för att kunna säga rakt ut. Det krävde ett självförtroende och en insikt som tog lite tid på sig.

Foto: Björn Boring

Minnena från Rhodos, förhållandet med den libanesiska killen hade satt sina spår. Sen var det uppfostran också som spökade. Hennes föräldrar var bärare av samma kultur och kunde inte uppmuntra henne till att bli sångerska. Hennes pappa var aldrig kritisk men försökte ändå ändra hennes planer, han sa att det inte var moraliskt rätt och att hon måste tänka på att få ett riktigt jobb.

Allt detta gjorde att Maria höll sig lite tillbaka. Och fastän hon sedan länge visste vad hon ville hålla på med och faktiskt redan höll på med det så hamnade hon på Arbetsförmedlingarnas tester för att se vad

hon hade anlag för. Hon räknade, pysslade, svetsade och etsade. Det var ingen som såg att hon redan hade anlag. Inte ens hon själv.

"Björn var den första som såg"

Maria gick på Komvux för att bli något. Nu blev hon inte något annat än hon redan var, men Komvux gjorde nytta ändå. Där träffade hon religionsläraren som blev hennes livskamrat och pappa till deras två flickor. Björn var den första som såg och som till hundra procent uppmuntrade henne. Det var han som bromsade upp henne i hennes försök att bli något. Det var han som sa att hon ju redan är något. Att hon skulle hålla på med det hon redan håller på med. Det är först när en sådan insikt verkligen slår rot som man kan sluta jaga. Som befrielsen infinner sig och man på allvar kan börja satsa och se möjligheterna.

För Marias del har det inneburit att ge sig hän åt det hon älskade, det hon drömde om. Hon är tillfreds och kan glädjas i sin vardag, vara glad i det lilla. Det är inte det vanliga beteendet i vårt samhälle. Kanske drömmer vi alla om att göra så men inte vågar, kanske var det därför ingen annan kunde uppmuntra henne "vågar inte jag ska inte du heller"...

För Marias del har det inneburit att välja livskvalitet. Att välja att tjäna mindre för att få jobba med det hon verkligen vill. Att ta ställning till vad som är viktigt i livet. Många hon känner arbetar mycket och har lite tid till sig själva och till sin familj. Hon gör valet tid kontra prylar. Många gör valet prylar kontra andra prylar. Maria tror att fler skulle kunna ha det som hon. Många har möjligheten att välja men ser kanske inte det. De stannar inte upp och reflekterar, ger sig inte tid till eftertanke. Om fler gjorde det skulle vi få ett bättre samhälle, vi skulle må bättre och orka engagera oss i varandra. Orka engagera oss i ex socialt och politiskt och jobba för att fler ska få tid och möjlighet att välja. Säger hon.

Kiki Christoforidis

Vill du veta mer om Maria:
<http://home.swipnet.se/mariastellas>

Finska vinterkriget

Finnarna invaderade och intog pannan, näsan och hakan i december

Mannen studerade de blodiga striderna som pågick framför badrumsspeglarna
Med en förvånad blick

*

Jag trodde inte du brydde dig så mycket om hur du såg ut?
Undrade han
Det sved mer än finnarna jag klämt

*

Han bad mig ignorera dem
Jag kunde inte
Kriget trappades upp och jag köpte kemiskt stridsmedel

*

Finnarna förlorade
Ansiktet är slätt igen
Jag kan fortsätta låtsas att jag inte bryr mig om hur jag ser ut

* * * * *

Ewa Josefsson är 20 år och från Göteborg. Hon skriver både dikter och noveller.

Hon studerar nu idé- och lärdomshistoria på Göteborgs universitet för att sedan söka till journalistprogrammet.

"Kan gud skapa en sten som är så stor att han inte själv kan lyfta den?"

Jonas Gardell

Det har gått för långt

Att kunna pissa fritt verkar också vara könsrelaterat. Det är mer accepterat att männen pissar varsomhelst och hursomhelst. Ta en vanlig, stökig, högljudd, lördag kväll. Du lämnar lägenheten och beger dig ut. Här ska det festas... du går runt och leendet ligger sådär lagom brett på läpparna... I var och varannan husknut ser du allt ifrån ståtliga män till sådär halvt fulla tonårskillar. Och vad är det som de flesta är så upptagna med att göra? Jo, de står och "vattnar fastigheter".

Du fortsätter att gå... för att du har ju ett mål att nå. Här ska det festas. Dina ögon kan inte undvika dessa vattnande män, eftersom de visst finns överallt... Ooooh nej, f-n också... Du börjar gå fortare, eftersom du nu måste hitta en toalett och sen ska det festas. Det där leendet på läpparna börjar forma om sig... du låter blicken söka efter det nu verkligen nödvändiga, en toalett. Men nopp, det finns ingen i sikte... Så vad gör du om inte springer bort till nästa husknut och drar ner byxorna... aahhh... visst var det gott att bli av med den svullna magen.

Men ett ögonkast ifrån dig har ett förbi-passande par stannat och stirrar. Till höger om

dig står ett nu ihopsamlat ungdomsgäng och stirrar och viskar... Du ställer dig upp... drar upp byxan... försöker forma fram det där lagom breda leendet... och lämnar brottsplatsen. Du tittar inte upp utan stirrar på marken, följer dit stegen tar dig. Samtidigt dyker frågorna upp... varför stirrar inte folk på män som "vattnar fastigheter"? Varför?... Du går och går... tittar upp och ser att du är där du var för en stund sen... Hemma... Vilken festlig kväll...

Gilliar Javaherinasab

Gilliar Javaherinasab, 21 år, är född i Iran men flydde landet tillsammans med sin familj när hon var 5 år gammal. Hon började lite lätt sitt skrivande vid 9 års ålder.

Skrivandet för henne är ett sätt att handskas med vardagen omkring henne samt ett sätt att nå andra, och försöka få dem att förstå.

Hon studerar nu engelska på Lunds universitet för att sedan söka till journalist-programmet.

Jag har upptäckt Madonna

Hon har varit med i branschen så länge jag kan minnas. Många känner till henne och har minnen till hennes låtar. Ändå har det tagit mig 21 år att ens lyssna på henne mer än en gång på en och samma dag. Detta hände någon gång förra året. Jag satt och slappade framför tv:n... Som vanligt var MTV på, en musikkanal som den musikfantasten jag är, brukar ha på.

Plötsligt såg jag henne stå där, med en ny look som passade henne. Det som verkligen förvånade mig och gjorde mig uppmärksam var när en tjejröst i videon med en underbar brittisk dialekt sa: "Girls can wear jeans, and cut their hair short, wear shirts and boots. Cause it's ok to be a boy. But for a boy to look like a girl, well it's degrading. Because you think that being a girl is degrading."

På ren svenska låter det så här: "Tjejer kan ta på sig jeans, klippa håret kort, ta på sig skjortor

och stövlar. Därför att det är ok att vara en kille. Men för en kille som ser ut som en tjej... nåväl, det är förnedrande, ty, att va en tjej är förnedrande."

Där har vi det... så mycket som sägs i endast fyra textmeningar. Och detta hörde jag i en Madonnavideo. Varför kan inte killar göra som oss tjejer... va lite mer öppna. Ta på sig kjolar och högklackade skor...

Det skulle inte vara mer konstigt än att vi tjejer idag går runt med kort kort klippta frisyrer, byxor, skjortor... Eller? Endast då vi kan acceptera både och, det är endast då vi kan sluta använda orden "boyswear" and "girlswear".

De raderna i Madonnas låt What It Feels Like For A Girl, fick mig att tänka lite extra. Kommer du också att göra det?

Gilliar Javaherinasab, musikmedveten

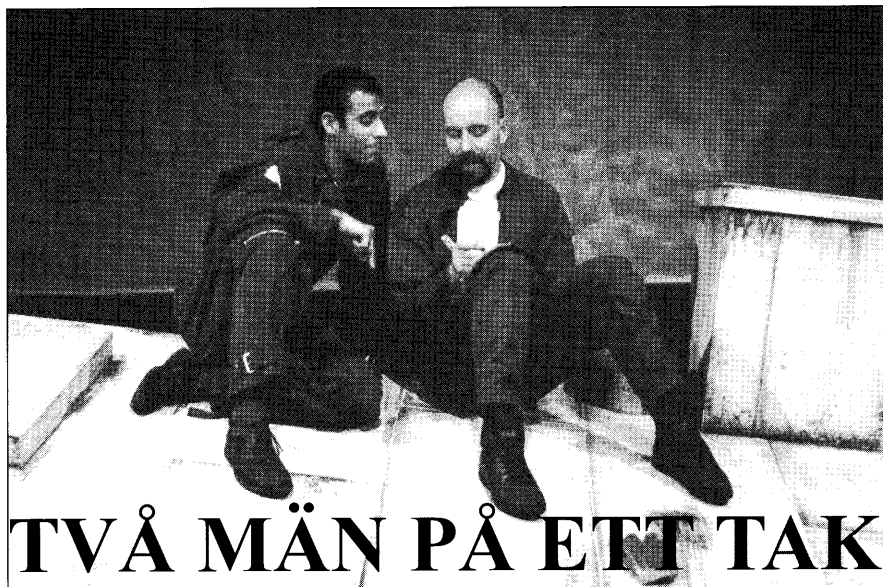

Foto:Christina Evers

TVÅ MÄN PÅ ETT TAK

Jag har varit på Lilla Teatern i Göteborg och sett en fantastiskt fin liten pjäs som heter Två män på ett tak. På scenen ser vi ett tak, eller rättare en bit av ett tak som lutar. Runt om är det svart och tomt, senare ska vi förstå att det svarta är hav. Det har varit översvämning och taket är det som syns av ett hus. Detta lutande tak blir så småningom mötesplatsen för två militärer från motsatta sidor av en strid. Båda har kraschat med sina stridsflygplan och räddat sig själva.

Båda är ensamma, hungriga och svaga. Båda blir rädda vid åsynen av den andre och reagerar med krigets regler kvar i sina kroppar. De slåss. Den ena segrar och binder fast den andre.

Två ensamma män på ett tak. Två män med samma behov. En är besegrad och baktunden den andre är fri men ensam. Och taket är litet. Den frie soldaten lägger sig att sova. Den baktundne frigör sig och de börjar slåss igen. Exakt samma strid, samma grepp och samma fall. Men nu vinner den andra. Samma historia upprepar sig tre gånger. Till slut förstår de det meningslösa med det hela. I sista fallet orkar de inte slåss mera och knytnävslaget blir i stället en vänskaplig klapp. "Vi ger upp va"? Hungern och utsattheten, det lilla taket, och det oändliga vattnet runt omkring talar sitt eget tydliga språk.

Och så börjar ett trevande försök med två goda viljor att förstå varandra. Soldaterna talar inte varandras språk. En talar svenska den andre talar balouchi. Nu blir det viktigt att samarbeta. Det blir många roliga scener där de båda kämpar för att förstå varandra men också blir irriterade på varandra. Likaså blir det många varma scener där det gemensamma i människor lyfts fram. Soldaterna är båda rustade med likadana saker. De har liknande kläder, de har varsin liten anteckningsbok, båda har bilder på sina käraste i fickan närmast bröstet. Båda har ett ord för "hem". Och båda har samma känslor.

De blir vänner och soldattrollen faller sakta men säkert av dem. De blir nästan som små pojkar igen som bråkar på var sitt språk om hur man bäst fiskar eller vem som ätit för mycket av kexen. Det meningslösa i krig blir väldigt tydligt.

När jag ser denna högaktuella pjäs, dessa två soldater med små pojkar innanför uniformen färdas mina tankar till det krig som pågår just nu i Afghanistan. Så meningslöst. Pjäsen Två män på ett tak spelas för mellanstadieelever och SFI – elever (Svenska för invandrare). De två skådespelarna och regissören säger att det blir lite annorlunda föreställning beroende på vilka som är i publiken. För SFI- eleverna blir språkbarriären

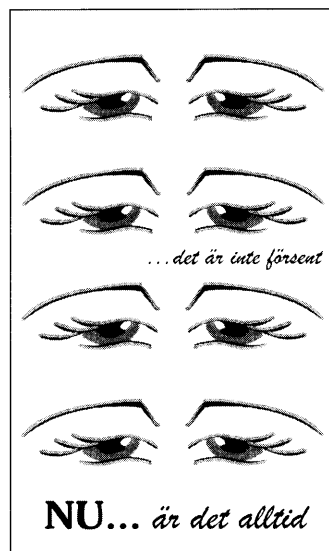
något de kan känna igen. Många av dom kommer dessutom från länder där krig är aktuellt. En annan kulturell överraskning är att SFI – eleverna ibland har talat högt med varandra under själva föreställningen. De är kanske inte vana att gå på teater, de pratar på som om vore de på bio, tänker Lasse Pierrou.

I originalpjäsen talar den ena soldaten ett påhittat språk. Men det visade sig vara lite svårt att leva sig in i rollen när man själv inte förstår sina ord. Och eftersom Sam Rigi ändå talar balouchi, ett minoritetsspråk i Iran, passade det bra att han använder det.

Christina Evers som regisserat säger att det är viktigt att så gott som ingen förstår vad han säger. Det hade inte fungerat om han talade persiska. Tanken är att alla ska känna känslan av frustration i ett möte där man inte kan kommunicera på sitt vanliga vis.

Två män på ett tak kommer att gå ut på turné i landet. Vill ni boka eller veta mera kan ni kontakta Lilla Teatern 031 – 711 08 28

Kiki Christoforidis

1845 Lika arvsrätt för kvinnor och män genomförs.

1846 Änkor, fränskilda eller ogifta kvinnor tillåts arbeta inom hantverk och viss handel.

1858 Ogift kvinna över 25 år kan få bli myndig efter domstolsbeslut. Gifter hon sig blir hon åter myndig.

1863 Ogift kvinna blir myndig vid 25 års ålder.

1864 Mannen förlorar lagstadgad rätt att aga sin hustru.

1874 Gift kvinna får rätt att bestämma över sin egna inkomst.

1884 Ogift kvinna blir myndig vid 21 års ålder.

1921 Kvinnor får allmän rösträtt och blir valbara till riksdagen.

Kvinnan och mannen blir likställda i den nya giftermålsbalken.

1922 De fem första kvinnorna väljs in i riksdagen.

1927 Statliga läroverk öppnas för flickor.

1931 Moderskapsförsäkringen införs.

1938 Preventivmedel tillåts.

1939 Förvärvsarbetande kvinnor får inte avskedas på grund av havandeskap, förlossning eller giftermål.

1947 Första kvinnan i regeringen, Karin Kock. Lika lön för samma tjänst införs för statligt anställda. Barnbidraget införs.

1950 Båda föräldrarna blir förmyndare för barnet.

1958 Kvinnor får rätt att bli präster.

1964 P-piller godkänns i Sverige.

1975 Ny abortlag. I princip fri abort t o m 18:e veckan.

1982 All kvinnomisshandel på enskild plats under allmänt åtal. Ny namnlag. Vid giftermål får kvinnan och mannen välja vems efternamn de vill ha.

1987 Ny särskild lag om sambors gemensamma hem, sambolagen.

1992 Ny jämställdhetslag.

1998 Lag om våld mot kvinnor. Ändring i brottsbalken. Lag med förbud mot könsstympning av kvinnor.

1999 Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster.

Utdrag ur: "På tal om kvinnor och män". Lathund om jämställdhet. Kan beställas genom : Statistiska centralbyrån Publikationstjänst 701 89 Örebro
Tel: 019-17 68 00

Radikal, politisk veckotidning.

Lösnummer 15 öre

14 ARG.

Nr 37

TIDEVARVET

10 OKT.

1936

Tidevarvet, denna tidning fanns från 1923 till 1936. Vi tänker saxa lite ur den varje nummer av Vi Mänkor. Kvinnorna som startade denna skrift var kvinnor som trodde att nu när rösträtten fanns skulle också sunt förnuft råda bland kvinnor och män, att ingen skulle vara dum nog att starta ett krig i Europa, där just Nationernas Förbund fanns. Skriften gjordes av frivilliga krafter, och jag tror att den upphörde av sorg över jorden.

Vår tidning Vi Mänkor har nu funnits i 55 år. Vi är helt utblottade. Det finns inga pengar längre på sparkontot. Men vi tänker fortsätta trots motstånd från alla statens bidragsutlämnare. Vi vill på något sätt jämföra oss med Tidevarvet, och vi har en lika enveten tro på att kvinnor har förnuft.

Så snälla, betala prenumerationen när inbetalningsblanketten kommer.

10 oktober 1936

Då hade Tidevarvet funnits i 13 år. Den uppmanade sina läsare att komma med förslag för att kvinnorna äntligen skulle bli jämställda och frigjorda och likvärda med herrarna, men ville också ge inlägg i fredsfrågan kontra upprustningen.

År 1936 var kvinnorna mycket bekymrade över att inte alla förstod att ett krig var på uppsegling i Europa. De menade att det var bara Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning som varnade sina läsare, och själva kände de sig helt utlämnade.

Dessa punkter fanns denna dag i Tidevarvet!

1. Lika lön för lika arbete. Då aktuellt inför den för beredda löneregleringen inom undervisningsväsendet.
2. Tillräckliga och hygieniska bostäder. En fortsättning på byggande som inletts.
3. Kostnadsfri förlossning – för alla kvinnor.
Regelbunden hälsokontroll, innefattande även tandvård.
4. Särskild mödrahjälp efter behovsprövning
5. Bidrag från staten åt barn enligt liggande förslag.
6. Avrustningsarbetets återupptagande i enlighet med det Undénska förslaget i Genève.
7. Brytandet av jordmonopolet.

Och ännu 66 år senare, år 2002 kämpar vi för lika lön för lika arbete!!!

Zaida Hagman

OM BÖCKER

Elin Wägner
Dialogen fortsätter
Bonnier, 1932

Dialogen fortsätter. Kan politiska romaner från tjugo- och trettioalet ha något att ge oss idag? Jag tror det. Delvis, naturligtvis, för att förstå bakgrunden till allt som hände under den andra halvan av förra seklet (såväl världskrig som byggandet av folkhemmet), men också som en spegel av vår egen tid.

Dialogen fortsätter av Elin Wägner kan nästan läsas som en politisk pamflett. Hon skrev boken 1931. Kvinnorna hade haft rösträtt i tio år, men det hade inte förändrat samhället. Och inget tydde på att stormakterna skulle komma att lösa sina konflikter på fredlig väg, trots de fruktansvärde kostnader i mänskligt lidande som förorsakats av första världskriget. Samma år som boken skrevs ändrade Frisinnade Kvinnor sitt namn till Svenska Kvinnors Vänsterförbund. Elin Wägner var redaktör för dess tidning *Tidevarvet* och djupt involverat i *Kvinnliga Medborgarskolan* på Fogelstad. Hennes väninna och kamrat i kampen, Elisabeth Tamm, var bland de första kvinnor som valdes in i riksdagen. Orsaken till att hon lämnade det parlamentariska arbetet kan delvis utläsas i *Dialogen fortsätter*.

Boken är en nyckelroman, och personerna bara lätt kamouflerade - även om vi idag inte känner

igen dem. Blyga, lilla Sara Svart får självförtroende och medvetenhet efter att ha deltagit i en kvinnokurs (underförstått på Fogelstad). Trädgårdsmästaren Stina Ek har mycket gemensamt med Elisabeth Tamm, även om de yttre omständigheterna är olika.

Bokens Stina Ek har blivit trädgårdsmästare efter en skilsmässa. Hon blir nära vän med den frispråkiga och självsäkra journalisten Märta, som jag tycker har drag av Elin Wägner själv. De träffas när landstingspolitiker vill lägga ned regionens små förlossningshem. (Precis som idag ville politiker rationalisera och centralisera förlossningsvården, medan kvinnorna ville behålla närheten).

Dialogen fortsätter lyfter fram många av tidens viktigaste frågor, ur kvinnlig synpunkt. Främst är det Elin Wägners egen kungstanke som diskuteras. Hon har i många artiklar manat till "Kvinnornas vapenlösa uppror mot kriget", och i romanen diskuteras förslaget ingående. Hon förstår att ett nytt krig närmar sig, och menar att Europas kvinnor kan hejda det genom att vägra bära gasmask, vägra gå i skyddsrummen. Vi som har facit i hand vet ju att det inte skulle hjälpt, civilbefolkningen blev tvärt om krigsmakternas främsta måltavla när Andra världskriget bröt ut åtta år senare.

Andra aktuella frågor i början av trettioalet var fosterfördrivning. En gumma har förvällat ett dödsfall genom att utföra en olaglig abort, och hon straffas strängt. Men vart kunde annars kvinnor som hade hamnat i en nödsituation vända sig?

I övrigt handlar det om kravet på kvinnliga präster, moderskapspenning och mycket annat. Inte minst får vi en inblick i det omöjliga för en handfull radikala kvinnor att arbeta konstruktivt i riksdagen, där de allt som oftast motarbetas av männen. Romanen innehåller också en kärlekshistoria mellan Märta och en ung konstnär, en änklings med två små barn.

På grund av att Elin Wägner vill ha med så mycket, är boken inte riktig lyckad som skönlitterär roman. Däremot ger den en intressant inblick i livet i Sverige decenniet innan Andra världskriget och efterkrigstiden skulle komma att ändra på så mycket.

Med andra ord är *Dialogen fortsätter* väl värd att läsa, men tyvärr är den svår att få tag på. Fråga på biblioteket, den finns säkert i magasinet.

Aase Bang

*"Lycka är ett alster av fantasin,
mer än ett objektivt registrerande
av verkligheten."*

F Gilor

OM BÖCKER

Ulla-Lena Lundberg
Marsipansoldaten
Bonniers 2001

Isa Edholm
Kvinnohistorier
Alfabeta Anamma

När Väinö Linna 1954 publicerade *Okänd soldat* väckte denna roman stort uppseende både i Finland och övriga Norden. Det här var något annat än Runebergs heroiska kämpar som mer än gärna offrade sitt blod för fäderneslandet.

Linna berättar om den vanlige, enkla soldaten som hamnar i en kaotisk situation och tappar kontrollen över sitt liv. Frustrationen alstrar både rädsla och grymhet. Många läsare chockerades också av det råa språket med de svavelosande svordomarna.

Nu tar en kvinna upp samma kontroversiella ämne. Men hos Lundberg är språket nedtonat – det vill säga få kraftuttryck – och hon beskriver inte bara tillvaron vid fronten utan även hur kampen fördes bakom stridslinjerna, på hemmaplan och i soldaternas familjer.

I centrum för handlingen står den småborgerliga Helsingforsfamiljen Kummel med rötter på Åland. Fadern är lite vek men modern är en praktiskt lagd kvinna som gör nästan omänskliga uppoffringar för att skrapa ihop förnödenheter.

De två yngsta sönerna deltar i kriget. Deras storebror som studerar teologi är frikallad på grund av sjukdom. Men han gör ändå en insats genom att ägna sig åt själavårdande verksamhet.

Dottern, den vackra, om-svärmade och ytliga Charlotte förändras också hon under krigets gång. Allvaret tränger sig på: bomber faller, matförråden sinar och unga pojkar lemlästas och dödas.

Bröderna Kummel har tagit studenten och blir därför automatiskt uttagna till befäl. De är svensktalande men behärskar hjälpligt finskan. Vid denna tid var språkfrågan mycket inflammerad. En riktig finländare skulle tala flytande finska annars avvek han på ett negativt sätt från mängden.

Pennalismen var utbredd och tycks ha varit allmänt accepterad. De nya rekryterna kunde förvänta sig en mödosam inskolning.

Det är skrämmande att läsa om bondsönernas gradvisa förvandling till förhårdade krigare. Mammans käcka gossar drar sig varken för våldtäkt, tortyr eller arkebuseringar. En av pojkarna Kummel noterar med avsmak hur lätt det är att värva folk till exekutionspatrullerna.

Så småningom går det illa för de nazityska vapenbröderna. Manuskriptet börjar frukta att Finland ska kapitulera villkorslöst och bli en lydstat under det mäktiga Sovjet.

Familjen Kummel förlorar den yngste och mest älskade sonen.

Hans bror begår ett skamligt svek mot en finsk flicka som under hela kriget varit en lojal och generös kärlekspartner.

Lundberg varvar skickligt krigsreportage med skildringar av några enskilda öden som kanske är ganska representativa för den finska medelklassen.

Författarinnan tillåter aldrig sin roman att bli det minsta sentimentalt. Kanske är det just den objektiva tonen som skapar en så stark närvarokänsla och får kriget att framstå i all dess vidrighet.

Maj Persson

Isa Edholm, kvinnan bakom Radio Ellen, samlade kvinnoöden som hon presenterade när programmet sändes.

Det hann bli många kvinnoöden under åren och 85 av dem finns nu samlade i boken *Kvinnohistorier*.

Varje kvinnoöde presenteras på ett par sidor och det är en fantastisk läsning. Kanske beror detta i hög grad på urvalet.

Där finns kända kvinnor som Sylvia Plath och Mary Quant, men vi får också inblick i helt okända kvinnors liv, som barnflickan Violet från Zimbabwe. Hennes arbete är att ta hand om Peter Godwin från baby till sju års ålder. Från Violets rygg upplever Peter det mesta av ett liv hans föräldrar knappast skulle få inblick i. Detta händer på sextio-talet. Som vuxen skriver Peter en bok om sina år med Violet.

En annan okänd kvinna vi får lära känna är Nellie Bly, amerikansk journalist som wall-raffar på slutet av 1800-talet och efter att ha läst Jorden runt på åttio dagar, visar att det går att resa ännu snabbare – i verkligheten. Hon reser jorden runt på 72 dagar. Det här är en bok som är svår att släppa. Dessutom leder den säkert till mer läsning, för det går nog inte att låta bli att gå vidare efter litteraturlistan i slutet av boken.

Caroline Runesdotter

* * * * *

"Kreativitet är en respons på nyfikenhet."

Norman Foster

OM BÖCKER

Robert W. McChesney
All makt åt medierna
Bokförlaget DN

Är medierna verkligen den garant för frihet och demokrati, som de gör anspråk på att vara? Eller är de, som författaren Robert W McChesney hävdar, i allt högre grad en antidemokratisk makt-faktor i samhället. Här analyserar han utvecklingen inom medie-området, där det framförallt är ägarkoncentrationen och de kommersiella intressena som dominerat utvecklingen.

När medierna själva hävdar att de ger folk vad folk vill ha i form av dokusåpor och underhållnings-program, bidrar de i själva verket aktivt till avpolitisering av det offentliga livet. Han citerar Jürgen Habermas som sa att vi inte bör "hysa några illusioner om tillståndet i en offentlig sektor där de kommersialiserade massmedierna anger tonen". I hela världen pågår samma utveckling; kommersiella etermedier tränger tillbaka de offentliga medierna. Och medan de kommersiella medierna ökar sina inkomster flera gånger så snabbt som de offentliga, skärs anslagen ner och public service får allt svårare att behålla sin ställning. Känns utvecklingen igen?

Medan bilden av den fria marknaden användes som ett medel för att utvidga gränserna för det fria ordet under artonhundratalet har det under det senaste århundradet istället använts för att utvidga marknadens makt och territorium.

All makt åt medierna är en oerhört gedigen bok. Varje kapitel följs av flera sidor källhänvisningar, säkerligen en guldgruva för den som är specialintresserad av området. För oss andra är det en väldokumenterad analys av den utveckling vi kan se här, men som följer samma spår i hela världen.

Jennie Dielemans,
Fredrik Quistbergh
Motstånd
Bokförlaget DN

Motstånd är boken om och för människor som vill förändra, står det på bokens omslag. I den här boken är det aktivisterna som får komma till tals. Här får vi möta djurrättsaktivisten som greps när han släppte ut minkar och fältbiologerna som stoppade avverkning av en skog.

I ett kapitel berättas om gorilla girls, en grupp kvinnliga konstnärer som protesterade mot att kvinnor "måste vara nakna för att hamna på museer och konstutställningar". Kvinnorna bär gorillamasker, men det hela började med en felstavning. De skulle ha kallat sig guerilla girls egentligen.

Halva boken består av intervjuer med aktivister som gjort allt från att starta ett feministiskt fanzine till att släppa ut minkar. I andra delen, handboken, får vi reda på hur man driver en lyckad kampanj, hur man använder sig av sajter på Internet, hur man startar en tidning, bildar förening och vilka rättigheter man har. Vi får även följa kampanjen med falska löpsedlar som parodierade herrtidningen Slitz, recept för en lyckad kampanj med humor som vapen.

En mycket användbar bok som i första hand vänder sig till unga människor.

No Logo
Naomi Klein
Ordfront

Fyra år tog det för Naomi Klein att skriva No Logo. Det som fick henne att börja var de reaktioner hon mötte bland studenter på hur skolor träffade avtal med företag som fick ensamrätt på distribution av allt från läsk till datorer. De

hade också märkt att utbildnings-program som näringslivet stöttade prioriterades. Samtidigt var det många som börjat fundera över hur de som producerade behandlades. Naomi Klein tar oss med till fabrikerna i Sydostasien och låter oss träffa anställda och fackföreningsaktivister. Hon har själv drivits av tanken att ju fler som får veta hur märkesprodukterna tillverkas, desto fler kommer engagera sig i en rörelse mot de transnationella företagen. Rikedom och makt åt dem som redan har, ofrihet för dem som inget har tycks vara parollen när markandens herravälde blir globalt och arbetet osynliggörs och nedvärderas. Naomi Kleins egen utgångspunkt är den politiska omsvängning hon iakttagit när frågorna om diskriminering och identitet, ras, genus och sexualitet utökades med frågor som storföretagens makt, den globala ekonomin. Trots de fruktansvärda arbetsvillkor vi får inblickar i, är

Naomi Klein själv optimistisk. Hon är övertygad om att aktivisterna som numera är sammanlänkade i globala nätverk en dag kommer hitta hållbara lösningar. Har vi inte redan övertygats av texten finns ett utmärkt avsnitt med tabeller och diagram. Där kan vi utläsa att Absolut Vodka mer än fördubblat sina reklamutgifter från 1987-97 och nu är uppe i fantastiska 190 miljoner kronor. Det är ändå småpengar mot Mc Donalds som kommit upp till en miljard US dollar.

No Logo vore inte den fullständiga bok den är, om den inte också innehåller en redogörelse för motståndet. Vi får lära känna reklamsprängare och kulturstörare liksom Reclaim the Streets. Trots allt, en mycket hoppfull bok.

Caroline Runesdotter

OM BÖCKER

Skurkstater Noam Chomsky Ordfront

Vilka är dessa skurkstater som världssamfundet påtagit sig rätten att straffa? Ja, en definition vi gärna håller med om är stater som struntar i internationella normer och avtal och med hjälp av hot och våld tillgodoser sina intressen, och i konsekvensens namn en stat som visar öppet förakt för FN. Det finns hittills bara ett land som blivit fällt för terrorism i Internationella domstolen i Haag 1986. Det landet har öppet ignorerat domslutet och vägrat betala det skadestånd som det utdömts. Skurkstat? Javisst. Noam Chomsky är oerhört grundlig, pedagogisk och saklig när han går igenom USA:s utrikespolitik. Det är samtidshistoria, men ändå är det sammanhang som vi behöver bli påminda om, för av någon konstig anledning lider vi i västvärlden av en kollektiv minnesförlust när det gäller USA:s överträdelser av internationell rätt.

Hur många gånger har vi påmints om att Saddam Hussein var USA:s man, eller att Usama Bin Laden var CIA-agent eller om USA:s stöd till Indonesien under en period av gigantiska folkmord. Skurkstater kom ut i svensk översättning förra året. Det är en bok som alla borde ha i sin bokhylla för ingen annanstans påminns vi om USA:s verkliga roll i världspolitiken.

Caroline Runesdotter

11/9

Noam Chomsky
Ordfront

Den oförtröttlige Noam Chomsky har i en rad föredrag och intervjuer analyserat bakgrunden till och betydelsen av 11 september. Till

bakgrunden hör att gärningsmännen tillhör det nätverk av terrorister som har sina rötter i legoarmen som CIA, Egypten, Pakistan och franska under rättelsetjänsten organiserat utbildat och beväpnat sedan 1979 då de skulle omintetgöra Sovjets närvaro i Afghanistan. Och konsekvenserna: Chomsky varnar för hur det som hänt kan undergräva demokratin och påskynda militariseringen, men pekar samtidigt på vissa positiva tecken bland annat en större öppenhet och intresse för t.ex. villkoren för den palestinska befolkningen. Eftersom det här är en fråga där väldigt få sansade röster kunnat höras fyller Chomskys bok en mission. Han är nämligen sansad, välinformerad och har förmågan att sätta allt i ett globalt och historiskt sammanhang.

Caroline Runesdotter

Donald Boström
Inshallah
Ordfront

Inshallah är en bok om konflikten mellan Israel och Palestina och boken är i det stora formatet med helsides färgfotografier. Donald Boström är bokens fotograf och redaktör. Tillsammans med närgångna och skoningslösa bilder av konflikten finns textavsnitt av de främsta skribenterna när det gäller Mellanöstern, som till exempel Cordelia Edvardsson, Per Gahrton, Göran Rosenberg, Nathan Schachar, Cecilia Uddén, Peter Löfgren, och Jan Guillou. Resultatet ger upplevelser på flera plan, dels artiklarna som sammantaget ger en bra bild av konflikten, dels bilderna som skildrar det vardagliga livet och det

dagliga våldet. Det inte texter kan förklara, berättar istället bilderna. Bosättningarna som tränger allt närmare, verkar harmlösa ända till man ser bilden av de massiva präktiga och påkostade husen, sida vid sidan som en mur, allt närmare den palestinska bebyggelsen. En del bilder måste man värja sig för. Sådan är bilden av den 19-årige stenkastaren Bilal som den israeliska säkerhetstjänsten avrättat och förmodligen tömt på organ till transplantation. Det här är det som brukar kallas ett praktverk, men istället för att handla om trädgårdskonst eller kokkonst så får vi oss till livs bilder och reflektioner om den mest brännande frågan i vår tid. Det är modigt av Ordfront att våga satsa på en bok av det formatet.

Caroline Runesdotter

Elsa Osorio
Mitt namn är Luz
Albert Bonniers Förlag

Min pappa visste ingenting om vad som pågick i Argentina. Det säger dottern till ett ökad chef för ett av de fängelser där folks liv inte räknades i år, utan i timmar, dagar eller i bästa fall veckor. Det säger också dottern till jordbruksministern som nyss har gift in sig i holländska kungahuset.

Under några år miste 30.000 argentinska ungdomar livet i en fullständigt besinningslös jakt på oppositionella. De som greps utsattes för ofattbara plågor och förhållandena de mötte får nazisternas koncentrationsläger att framstå som gränsande till humana. Några av de unga kvinnor som greps var högravida. De fick

OM BÖCKER

föda sina barn som sedan delades ut till barnlösa par bland militärerna, medan mödrarna mördades.

I Argentina pågår oförtrutet sökandet efter dessa barn. Många har kommit till rätta, men fortfarande saknas många. Luz, huvudpersonen i boken, är en av dessa. Hon börjar själv fatta misstankar. Något stämmer inte i hennes uppväxt. Något stämmer inte i moderns attityd till henne. När hon kommer upp i tonåren möts hon också av omgivningens motvilja mot hennes familj. Hennes morfar är ökad och ansvarig för tortyr och mord, medan modern envist försvarar honom och hävdar att han inget visste.

Boken handlar om Luz arbete för att hitta sin historia och för att återförenas med sin familj.

Samtidigt är det en historia som i så hög grad är argentinsk samtids-historia, fängslande och gripande berättat.

Caroline Runesdotter

* * * * *

**Alexandra
Pascalidou
Bortom mammas gata
Atlas**

Det är patetiskt att skriva en biografi vid min ålder skriver den unga Alexandra i sin egen biografi.

Det behöver väl inte alltid stämma och nog har Alexandra erfarenheter från livet som räcker till en biografi.

Med Bortom mammas gata kan Alexandra nu lägga till titeln författare till sina livserfarenheter.

Hon är annars känd som programledare för det mångkulturella TV-programmet Mosaik.

Bortom mammas gata är väl-skriven och lättläst och det är med

spänning jag följer händelserna i hennes liv. Alexandra tar oss till 70-talets Rinkeby. Hon presenterar själv den lilla Alexandra och hennes kompisar. Hur det var i skolan och i hemmet, den ständiga väntan på brevet från invandrarverket om pappans uppehållstillstånd.

Tidigare har det varit journalisternas, TV-kamerornas och de stora mikrofonernas sak att skildra barnen i Rinkeby.

Nu är Alexandra själv journalist och kan berätta hur det verkligen var. Och det gör hon med besked.

Bortom mammas gata handlar mycket om hur det egentligen var. Hur det var att vara invandrarflicka med stora ambitioner att göra något för integrationen i samhället. Hur hon lurades att tro att myndigheter och politiker hade samma mål som hon. Och hur orättvisor och svek många gånger låg och lurade under de fina fasaderna.

Det är i många fall en nyttig läsning. Men den efterlämnar också en olustig känsla. En känsla av bitterhet och agg, en "jag ska minsann visa er känsla".

Alexandra påpekar att hon aldrig kom ifrån beskrivningen som invandrarflickan. Hon fick aldrig vara journalisten eller programledaren.

Men jag får känslan att hon själv också upplever sig som flickan utanför, det är mycket "jag mot dom". Kanske är det en naturlig följd av särbehandlingen, det blir en kedjereaktion och det är svårt med dom enskilda länkarna – vad är början och var är slutet. Vad är personligheten och vad är rollen som samhället skapat?

Det råder dock ingen tvekan om att Alexandra Pascalidou är en tuff och resursstark kvinna som har en och annan uppgift att fylla så vi kan få det mångkulturella samhälle vi tror att vi redan har.

Kiki Christoforidis

**Erich Maria Remarque,
Den svarta obeliskens.
En bok för alla, 2001**

Den svarta obeliskens av Erich Maria Remarque, som handlar om Tyskland i början av 1920-talet, finns däremot som "En bok för alla".

Ingemar Unge, som har skrivit förordet, tycker att det är en rolig bok, men även om den innehåller många dråpliga situationer kunde jag hålla mig för skratt. Det handlar om de unga tyska män som överlevde skyttegravarna men är invalidiserade, psykiskt och fysiskt. Efter den hårda fredsuppgörelsen 1918 har landet nu hamnat i en inflation som det nästan är omöjligt att föreställa sig. Man tänder cigaretter med 10-mark sedlar. Lönen hämtar man i en resväska, och det gäller att använda pengarna med en gång, för nästa vecka är de ännu mindre värda.

Förtvivlan och missnöjet gror. Många tar livet av sig när de förlorar allt, andra tjänar förmögenheter på svarta börsen.

I boken, som utan tvekan är självbiografisk, försörjer sig huvudpersonen med att rita gravstenar åt en liten firma. En otäck nationalism börjar få fotfäste i staden, och det finns redan grupper av nazister som roar sig med att spöa upp motståndarna.

Remarque, som är mest känd för antikrigsromanen *På västfronten intet nytt*, skrev inte *Den svarta obeliskens* förrän 1956.

I ett ganska bittert efterord berättar han om vad som hände sen med de olika personerna i boken. Några dog i koncentrationsläger. Några emigrerade. Några blev höga pampar i nazistpartiet. De senare fick fina pensioner i Tyskland efter kriget.

Aase Bang

KDV lever och har hälsan!

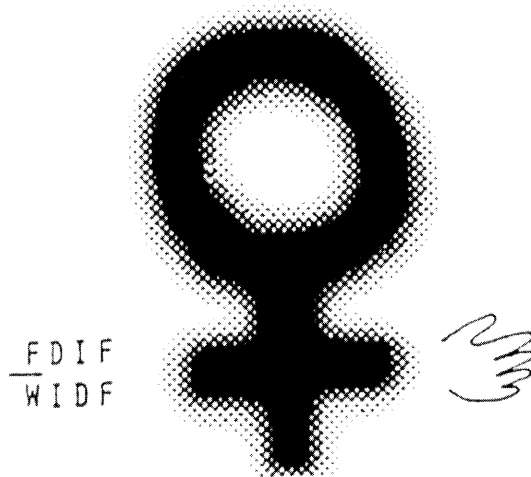
Rapport från styrelsens senaste möte i Paris. SKV har sedan många år tillbaka varit medlem i KDV, dvs Kvinnornas Demokratiska Världsförbund. Under större delen av efterkrigstiden låg tyngdpunkten i denna organisation i Östeuropa, med stöd från de regimer som var vid makten. Det var delvis därför den ansågs suspekt och andra kvinnoförbund i Sverige inte anslöt sig. KDV har dock konsultativ status hos FNs Ekonomiska och sociala råd, samt hos Unesco, alltså en stark position i internationella sammanhang. År 2002 hoppas man genomföra kongressen i Beirut, en stad med viss symbolvärde mellan väst och öst.

Styrelsen sammanträdde i Paris i okt, en månad efter attacken på World Trade Center och strax efter det att bomberna börjat falla över Afghanistan. Dessa förfärliga händelser satte naturligtvis sin prägel på mötet och på det inledande talet av förbundets ordförande, Sylvie Jan. Hon frågar sig som många andra, när inte en stat anfaller som berättigar de anfallna till självförsvar, vad eller vilka det är som vi ska bekämpa och på vilket sätt. Det verkar i alla fall som att terroristerna har stöd av vissa länder och att narkotika handeln, vapensmuggling och svarta pengar är förutsättning för deras styrka. Hon håller även med dem som säger att terrorism inte skall misstolkas som uttryck för islam. Extremister har sin egen destruktiva logik, skilt från sann religion. Internationell mobilisering krävs för att bekämpa dem och här är det nödvändigt att det är FN som ska stå för insatserna.

I dessa oroliga tider lider kvinnor över hela världen. Deras värdighet och motstånd föder hopp, kvinnorörelsen växer sig allt starkare, samtidigt som molnen på himlen är mörkare än någonsin. Det förvirrar. Dock tycks allt fler människor fråga sig om utvecklingen inte slagit in på fel väg. Det innebär en oerhörd utmaning för oss att utveckla vårt förbund, ett ansvar för att bygga vidare för global solidaritet, lyssna på kvinnor världen över och förstå deras tystnad om de är tysta – det betyder inte alltid underkastelse – och ge dem friheten att tala.

Man fokuserade även på palestiniernas förtvivlade underläge med skarp kritik mot USA imperialism och EU-ländernas passivitet.

I diskussionerna som följde ansåg vissa att för att förstå händelserna, måste man begrunda USAs politik i världen som så ofta inneburit stormaktsingripande, förtryck av olika slag och fattigdom. Andra fokuserade mera på att Bin Ladin knappast är en de fattigas förkämpe utan en makt-galen person som ville sätta sin prägel på USA som på världen i övrigt. Dock var man överens om att bomber över ett fattigt land inte är lösningen på problemet och att

FN måste spela en mer framträdande roll, helst ett mer demokratiskt FN där man inte bara tar hänsyn några få länders röster.

KDV erbjuder alltså ett väl etablerat solidaritetsnätverk för kontakter med kvinnor från om inte världens alla hörn, så dock från väldigt många. Det har ett radikalt program, kritiskt mot USAs supermaktsställning, mot den globala ekonomins hänsynslösa framfart, ofta mot IMF och världsbanken. Det fokuserar på kvinnors fattigdom och brist på mänskliga rättigheter. Våra svenska jämställdhetssträvanden kan nog verka främmande "lyx-kamp" för den som kämpar för sin överlevnad, men KDV är en viktig länk ut i världen för SKV.

Kan vi skicka någon till Beirut till hösten?

Översättning: Ianthe Holmberg

Uttalande från mötet.

1. En förhandlingslösning på den senaste utvecklingen kring terroristattackerna, samt en satsning på att lösa terrorismens rötter, inte minst den stat-understödda terrorismen.
2. Föra över de enorma resurserna som används för militära insatser till medel för en hållbar utveckling.
3. Sluta upp med all ockupation, väpnade konflikter och aggression och lösa den israelisk-arabiska konflikten enligt FN resolutionerna 194, 242 och 338.
4. Lyfta blockaden mot Kuba och embargot mot Irak.
5. Bygga en rättvis, fredlig, demokratisk och tolerant värld för att utrota terrorism och all krigföring.

Rapport från arbetet inom SKV

Vi arbetar fortfarande som om vi var många, kritiska och arga unga kvinnor.

Vi vill inget hellre än att kvinnorna äntligen blev jämställda med männen på alla fronter. Vi vill att kvinnor och män skall räknas som jämställda. Inte bara läpparnas beaktelse utan i verkligheten.

Det är lång väg kvar i Sverige och i Världen.

SKV planerar ytterligare ett nummer av tidningen Vi Mänskor, (tidigare Vi Kvinnor). Den är nu 55 år.

Vi är stolta över vår tidning, men den har aldrig gått med vinst.

Nästa nummer skall handla om "Kvinnors villkor nu!" Vi hoppas det skall bli ett informativt nummer.

Fattigdomen bland kvinnoorganisationerna är en verklighet. Vår medlemsavgift räcker inte till hyra, telefon, modern kontorsutrustning, IT, och medlemsomsorg. Vi kan aldrig resa på föreningens pengar, men vi får hela tiden inbjudningar till intressanta träffar, seminarium och kongresser. Dom som kan betala ur egen ficka får resa, och det är sorgligt för pengarna skall inte bestämma, tycker vi.

Vi blir färre och färre. De unga kvinnorna orkar inte med varken fysiskt eller psykiskt. Det är för många problem både inom och utanför Sverige. Många tror för övrigt att "någon fixar allt". De som inte är utbrända har för stor arbetsbörda. Hur kan det ha blivit så för våra kvinnor?

Det knorras en del redan att det är kvinnornas eget fel, de skall ha allt, nu ser de att de inte orkar, vad var det vi sa, säger dom som förstår.

Men det var inte meningen att vi skulle göra allt ensamma utan dela på bördorna. Nu verkar det som om kvinnorna får göra det omöjliga arbetet på lägre poster där pengarna har tak som inte kan lyftas.

Vi strävar på i SKV. Just nu planerar vi ett seminarium om 100 år med kvinnorörelsen. Vi har anlitat en föreläsare och diskussionsunderlag finns, men tid och plats är ännu inte klart. Men varför skall kvinnor alltid vara så fattiga!

Och aldrig blir det tal om att ge kvinnorna extrapengar så de inte blir rasister eller nazister. Feminister är ingen rädd för.

Zaida

Detta hade jag tänkt läsa upp för Margareta Winberg och de andra i Jämställdhetsrådet 5 oktober, tid var avsatt för rådets medlemmar, men den (tiden) tog slut innan vi fick ordet. Så nu kan ni alla läsa vad jag skulle säga.

Fyra Kvinnor genom fem sekel

En dramatiserad rundvandring på historiska mark med fokus på "fyra kvinnor vid havet" under femhundra år: Föreställningen ges i början av maj i sjöfartstornet vid Stigbergstorget i Göteborg.

Se guiden i GP.

Insamling Lund

Till Honduras insamlingen är rätta numret:
NORDEA BANKGIRO 5328-3750.

Lundavdelningen, som håller i insamlingen vill att vi skriver rätt namn på dem som förra året skickade in pengar på insamlingskontot.

Namnen följer här nedan.

Hillevi Östberg. Umeå 300:-

grattis Sonja Andersson

från Karlsson. 200:-

SKVs insamlingskonto 12000:-

från Lunds lokalavdelning 2400:-

Från Astridas vänner 2050:-

Hillevi Östberg Umeå 300:-

Rolf och Bengt Göteborg 400:-

Gerd Thambert. 1000:-

Till lundakontot detta år har till Margareta Siewerts födelsedag kommit in pengar.

Vi skickar idag från SKV-kontot 9000:- så snart kan Lundavdelningen skicka resterande utlovade belopp till kvinnorna i Honduras.

Zaida

8:e mars Internationella kvinnodagen

Runt om i landet håller
kvinnorna möten
och demonstrationer
denna dag.

Sergels torg 20 nov 1971, internationell
demonstrationsdag för kvinnans rätt
till fri abort i alla länder.

Solidaritet med folket i Palestina blir en stor angelägenhet. Alla är mycket upprörda på krigsmakten Israels bomber över folk, hus och träd i Palestina. Frihet åt kvinnorna i Afghanistan kommer säkert också upp på banderollerna.

I Stockholm blir det seminarier på dagen.

På kulturhuset mellan **9 – 16**.

Under rubriken Fred Jämställdhet och utveckling.

Kl 15.00 – 17.30 samlas många

kvinnoorganisationer för traditionell manifestation

Kl 17.30 – 20.00 blir det en gemensam demonstration tillsammans med palestinska och israeliska kvinnor från Jerusalem under parollerna

1. Häv ockupationen av Palestina.
2. Följ folkrätten.
3. Stöd israeliska och palestinska kvinnors arbete för en rättvis fred.

Från **kl. 18.00** ordnas det fest på Alla kvinnors hus med underhållning mat och dryck.

I Uppsala anordnas den 6–8 mars ”Alva Myrdals Questions to Our Time” på Universitetet.

I Karlstad blir det seminarium på **Universitetets Forum kl. 14.00**. Det handlar om ”Hur kan vi stödja invandrarflickor och hur kan vi lotsa invandrapojkar in i det svenska samhället.

Klockan 17.00 blir det 8 marsmöte appelltal och fackeltåg till Betlehemskyrkans café där mötet fortsätter, med musik sång och servering. Pris 50:-

I Göteborg blir det många aktiviteter och seminarier. Kvinnofolkshögskolan har hela veckan föredrag om kända kvinnor och på själva 8 mars blir det demonstration från Gustaf Adolfs Torg med avgång klockan **18.00** till Masthuggstorget. Facklor och musik och sång.

På kvällen fest i olika lokaler.

Fredsam, Ordfront, Svenska Afghanistans kommittén och Utrikes politiska Föreningen arrangerar två Seminarier om Afghanistan?

Del 1:

Efter bomberna, finns det någon framtid för Afghanistan?

Lördagen den 16e mars, kl 11.00-15.00 på Göteborgs Universitets Aula, Vasaparken, Göteborg.

Talare: Peter Hjukström m. fl. Enté: 30:-

Del 2:

a) Hade Afghanistan frågan kunnat lösas med fredliga medel?

b) Har FN-stadgan tillämpats korrekt?
Talare, datum och plats meddelas senare.

Stämman

Möt våren i Olofström.

4-5 maj 2002 skall vi träffas på en härligt inspirerande Stämma.

Det känns som krafterna sakta kommer tillbaka inom kvinnorörelsen.

Kom också du och känn efter.

Foto: L Ernbrink

Augusta Tonnings Fond

Till Augusta Tonnings fond kommer det årligen hundratals brev, med ansökningar om pengar från fonden. Här följer lite fakta om fonden.

Augusta testamenterade sitt sommarhus i Blekinge till sitt förbund Frisinnade kvinnor. Detta var innan Frisinnade Kvinnor bytte namn till Svenska Kvinnors Vänsterförbund 1931. Men efter hennes död skulle hennes systerdotter få bo i huset till sin död.

Eftersom SKV är långlivade så fick SKV inte huset förrän på 70-talet. Det var då i uselt skick, så kommunen köpte in det och vi fick pengarna.

Dessa pengar har vi sedan dess försökt att förvalta efter förstånd, så nu är det inte mycket kvar. Själva grundsumman finns förstås, men räntan, som skall räcka till administration och utdelning är just nu obetydlig. Så även detta år blir det ingen utdelning av pengar.

Men vi kan dela ut några veckor i vår fina stuga i Gesunda som ligger fint i byn, nära till affär och buss. Där kan man vila upp sig, vandra i underbar natur, plocka bär och svamp, skriva eller läsa eller bara lata sig.

Vi får många brev, men det gäller i första hand att vara medlem i SKV för att få ett bidrag. Har vi pengar så delas de ut 8 mars.

Zaida

Hyr en vecka i Gesunda

Vår underbara stuga vid Siljan är lika fin vinter som sommar. Den ligger i backen till lilla liften på Gesundaberget. Nära till badet på Sollerön. Fem minuter till affär och buss.

Stugan har storstuga med kök, två sovrum, med våningsängar. Badrum och friggebod med två sängar. Utrustad för minst sex personer.

Ta bara med lakan och handdukar och kom.

Underbar omgivning.

Pris för medlemmar 1250:- vecka 1500:- för icke medlemmar.

Särskilt attraktiva veckor såsom jul, nyår m.fl. något dyrare.

Ring tel. 031-14 40 28 för närmare besked.

Zaida

En modigare värld behövs. Erni Friholt promenerade förbi och tog bilden.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Tegelviksgatan 40
116 41 Stockholm
(Tisdag och torsdag 13-15)
tel: 08-640 92 05

Postgiro: 50 50 95-0
Insamlingskonto: 5 13 23-4
E-post: info@svenskakvinnor.nu
eller: zaida.hagman@spray.se
Hemsida: www.svenskakvinnor.nu

Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg
(Måndag-fredag 13-15)
tel: 031-14 40 28

SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov, ett samhälle fritt från alla former av förtryck.

Förbundets målsättning är:

att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män och för ett rättvist samhälle där alla har ett meningsfullt arbete,
att verka för ett samhälle där alla barn är trygga och har lika värde, oavsett föräldrarnas ekonomiska situation, etniska tillhörighet eller nationalitet,
att verka för fred, allt framtidsarbetets grundval,
att verka för skydd av vår egen och framtida generationers samhälle,
att verka för solidaritet mellan folken, särskilt solidaritet med kvinnor, som i regel är hårdast drabbade av förtryck och exploatering,
att bekämpa all kommersiell exploatering av såväl vuxna som barn.

SKV har i korthet följande historia:

År 1914 bildades Föreningen Frisinnade Kvinnor under parollen "Mot krigspsykos, för demokrati och kvinnans likställighet". År 1932 utvidgades förbundet så att samarbete blev möjligt med alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.
År 1946 anslöt sig Svenska Kvinnors Vänsterförbund till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund, KDV. (Women's International Democratic Federation). KDV har konsultativ status hos FN:s ekonomiska och sociala råd hos Unesco. Denna status innebär rätt att yttra sig vid sammanträden och framlägga egna förslag.

Välkommen som medlem i SKV!

☐ Ja, jag vill gärna bli medlem i SKV

Ja, jag vill gärna prenumerera på Vi Män

- ☐ Prenumeration 4 nr 150 kr/år
- ☐ Gåvoprenumeration 100 kr/år
- ☐ Stödprenumeration 200 kr/år

Namn:.....
Adress:.....
Postadress:.....
Telefon:.....
E-postadress:.....

SKV
Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

POSTTIDNING

BEGRÄNSAD
EFTERSÄNDNING

Vid definitiv
eftersändning återsänds
försändelsen med nya
adressen på baksidan
(ej adressidan)

VI MÄNSKOR

**Vi Mänikor finns att läsa på ditt bibliotek
om den inte finns där fråga efter den**

Linnégatan 21B, 413 04 Göteborg